

Koroška Kronika

Leto II.

IZDAJA : BRITANSKA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA

Številka 15

Celovec, 12. aprila 1946.

Pozor — nevozna cesta!

V zadnjem času opazujemo na Koroškem načrtno kampanjo za dokazovanje o pravici do Koroške. Nedavni obisk notranjega ministra Helmerja, ki gotovo ni bil preveč presrečen, je duhove na Koroškem le še bolj razburil. Temu obisku se je sedaj pridružila še izjava ministra Gruberja, ki je rekel, da je na Koroškem le šest odstotkov Slovencev, od katerih si pa večina zaradi gospodarskih interesov želi ostati v Avstriji.

Ni naš namen, da proučujemo, kdo želi Avstrijo in kdo Jugoslavijo. Povedali bi radi, da tak način dela še dolgo ne odgovarja postopku, ki je na Koroškem potreben.

Če se ozre človek, ki osebno na Koroškem vprašanju ni zainteresiran, po Koroški, vidi, da je na Koroškem vsekakor več kot pa šest odstotkov Slovencev. Najenostavneje bi mogli to dokazati s prodajo „Koroške kronike“. Med koroške Slovence se proda približno deset tisoč izvodov slovenskega tednika (begunci so izvzeti). Upoštevati pa moramo, da časopis ne pride v vse slovenske hiše! Če računamo na vsak izvod časopisa pet ljudi, kar vsekakor ni veliko, dobimo številko 50.000, kar je precej več kot 6%. Če bi prišli še ostale, bi se število Slovencev gotovo krilo z navedbo starejših statistik, ki dokazujejo, da je na Koroškem 80 do 100 tisoč Slovencev. Tu ne gre za ugotavljanje, kateri izmed teh so za in proti Avstriji. Gre le zato, da se enkrat dokončno prekine z izjavami, ki vzbujajo nerazpoloženje med prebivalstvom in ničesar ne doprinesejo niti h gospodarskemu izboljšanju, še manj pa s pomirjenju političnega življenja. Če so se pred volitvami morale vse stranke obvezati, da ne bodo razpravljale o koroškem obmejnem vprašanju, zakaj se tega ne držijo? Ali morda misli kdo, da koroški Slovenci ne bi mogli dobiti na Dunaju človeka, ki bi govoril ravno v nasprotnem smislu, kot so pred tedni govorili razni socijalistični govorniki na Koroškem? Če si lahko to nekateri dovolijo, zakaj bi si drugi ne smeli. Gotovo tudi britanska vojaška vlada ni pri odklonitvi razpravljanj, o meji mislila, da česar ne smejo Korošci, lahko delajo drugi. Gotovo je najbolj pošteno da to, kar je dovoljeno enim, tudi drugim ni prepovedano. Tako smo vsaj navajeni v demokraciji in tako predstavo o demokraciji imajo tudi koroški Slovenci.

Slovenec najbrže tudi ni bilo prijetno pri zadnji radijski oddaji, ki jo je sestavil Lorenz Mack (izlet v Karavankel), kjer je bilo med drugim povedano, da je le nekaj slovenskih pastirjev v teh hribih. Zakaj pa je ravno v tem času treba delati izlete v Karavanke? Ali drugje ni izletnih točk, kamor bi lahko šli brez, da bi imelo to politično ozadje? In ti pastirji? Ali ni morda še kdo drugi v teh krajih, ki ni samo pastir, pa čeprav je Slovenec? Verjetno bo treba iti na Koroškem drugo pot, kajti ta je presneto nevarna in nas lahko privede do nevarnih sotesk iz katerih se bo dalo le s težavo priti.

Ni dovolj samo Slovencev zabičevati, da morajo spoštovati sosednji narod. V sedanjem času bi bilo to umestneje povedati Nemcem, med katerimi jih je še veliko, ki se na noben način ne morejo orestiti nacistične ideje o nadčloveštvu. Misliti je treba nekoliko naprej. Po mirovni konferenci bo meja na Koroškem določena, vendar s tem pravica Slovencev ali Nemcev ne bo prenehala. Narod je na zemlji bil in bo ostal, če ga ne bomo po nacističnem receptu izbrisali. In takrat! Kdo bo od teh ljudi imel pravico zahtevati, da se jim ob govorjenju o ljubezni do države zasolzi oko, če pa bodo državo sovražili in se je bali, ker jim noče dati tega, kar jim pripada. Zato najaj s te poti! Poiščite drugo, potem boste pa upravičeno govorili, da je na Koroškem zmagala vsaj strpnost, če že ne more prijateljstvo!

Vojno smo dobili, sedaj moramo zajamčiti zmago

Govor predsednika Trumana v Chikagu

Ob „Dnevu Armade“ je predsednik Truman govoril dne 6. aprila v Chikagu.

Dejal je: Ta „Dan Armade“ je primeren dan, da z zadovoljstvom gledamo v preteklost in z zaupanjem v bodočnost. Bodočnosti veljajo vse naše misli in vse naše moči. Kako bo izgledal svet ob prihodnjem „Dnevu Armade“?

Z odprtimi očmi stopamo v današnji in jutrišnji dan. Stojimo pred jasnimi dejstvi in pravtako je jasno začrtana pot, po kateri moramo iti. Današnje Združene države so močan narod. Nobenega ni, ki bi bil močnejši. To ni nobena prazna bahavost temveč dejstvo, na katerega se mora gledati z resnim mišljenjem in pravilno ponižnostjo. Kajti ta naša moč nas obvezuje, da prevzamemo vodilno vlogo z vsemi njenimi odgovornostmi.

Pred nami je še mnogo dela. Obdržati moramo svojo moč, kajti še nas obremenjuje vse dolžnosti zasedbenih čet. Obvezani smo, da sodelujemo pri nadzorstvu vlad nekdanjih sovražnih držav in izvesti moramo izpolnitev mirovnih pogodb. Povrh tega je treba razorožiti sovražne čete in jih prepeljati v lastno domovino. Isto velja tudi za stotisoče preseljenih oseb. Skrbeti moramo za oskrbo naših čet onstran morja. Ameriško lastnino je treba po vsem svetu čuvati in ohraniti. Vojni material in vojno industrijo naših sovražnikov je treba uničiti.

Toda v prvi vrsti in predvsem moramo našo moč ohraniti zato, da lahko jamčimo za svetovni mir samo dokler smo tako močni.

Pravi mir mora biti zgrajen na moči. Pravičnost, dobra volja in dobra dela sama ne zadostujejo. Izključeno je, da bi nekega dne izjavili trden namen, da se bomo zoperstavili vsakemu neupravičenemu napadu, a že naslednji dan zahtevali zmanjšanje naše oborožene sile.

Ostati moramo močni, toda ne zato, ker bi hoteli s silo vrniti svetu naše mnenje ali se hoteli boriti s kašnim narodom. Ostati moramo močni zato, da bomo lahko utemeljili svoje vodilno mesto in z vsemi sredstvi, ki so nam na razpolago uporabili to

vodilno mesto, da ohranimo svetu mir in ustvarimo harmonijo med vsemi narodi in vsemi ljudstvi. To ni samo naša moralna dolžnost temveč je tudi naša trdna obveznost, ki smo jo kot član Združenih narodov prevzeli nase.

Vojno smo dobili, sedaj moramo zajamčiti zmago. Države zmagovalke se ne morejo po porazu zahrbtnega in nevarnega sovražnika okreniti in iti domov. Pri vojnah se morajo zmagovalci prepričati, da je sovražniku nemogoče ponoviti napad in podjarmljenje. Dokler ni iztrebljena iz src vseh državljanov sovražnih narodov ideologija tiranstva, ne moremo reči, da je vojna res dobljena. Amerikanski narod je spoznal to dejstvo, toda pot do izvedbe te naloge je dolga in zahteva veliko armado.

Opomba, češ, da v dobi atomske bombe ne potrebujejo nobene velike armade, je nepravilna. Nihče do sedaj ne ve, koliko pehote, artilerije, koliko pilotov, padalcev, parnikov, raket ali bomb bomo potrebovali.

Vemo samo eno in sicer, da zahteva moderna vojna popolno mobilizacijo vseh moži in moči.

Pravtako vemo tudi, da nam junaški zavestniki ne bodo dali dve leti ali več časa, da bomo popolnoma pripravljeni. Verjetno je, da bomo prvi cilj napada.

Če hočemo obdržati svoje mesto za ustvaritev miru in svobode, tedaj so zgoraj točke bistvenega pomena. Želja po miru in svobodi je korenina naše zunanje politike. Neposreden cilj naše zunanje politike je največje podpiranje Združenih narodov.

Vsi državljani Združenih držav, ki se zavedajo časti svojega državljanstva, so odločeni da obdrže svoje demokratske oblike vlade. Po drugi strani pa se nikakor nočejo vmešavati v vladno obliko drugih miroljubnih držav. Mir ni nobena nagrada, ki bi jo lahko vsakemu avtomatično priznali. Mirovne cilje je treba zasledovati neprenehoma in brez kolebanja s pomočjo vseh razpoložljivih sredstev.

Štiri smrtne obsodbe v procesu Niedermoser

Prvi proces proti vojnim zločincem v britanski zasedbeni coni se je končal 4. aprila z objavljenjem obsodbe proti osebam, ki so bile obtožene večjih zločinov. Obsodbe se glasijo na smrt na večalih pri dr. Niedermoserju radi ukaza usmrtitve najmanj 400ih oseb; pri višji negovalki Antoniji Pachner radi usmrtitve najmanj 20ih negovancev; prenosa ukazov ter izdaje smrtonosnih medikamentov; pri negovalki Ottilie Schellander radi usmrtitve najmanj 200ih negovancev in višjem negovalcu Eduardu Brandstätterju iz norišnice, radi usmrtitve najmanj 40ih do 70ih negovancev.

Iste zločine sta storili Paula Tomasch, ki je usmrtila najmanj 13 negovancev in Maria Cholewa, ki je usmrtila najmanj 70 do 90 negovancev. Obsodili so jih na 15 let težke ječe poostrene s trdim ležiščem enkrat na mesec.

Na 10 let težke ječe poostrene s trdim ležiščem enkrat na mesec so bili obsojeni

Julijane Wolf, triindvajsetletna Ilse Printschler in negovalec v norišnici, Ladislaus Hribar. Obsojeni so usmrtili sedem negovancev.

Pri vseh je zapadlo tudi premoženje. Maria Binder, Gottfriede Mellichen, Maria Hochmaier, in bivša postrežnica Ludmilla Lutschounig so bili oproščeni, ker se sodišče ni moglo prepričati o njihovi sokrivdi.

Z ozirom na dr. Niedermosera se je pridržal državni tožilec zasledovanje radi transportov, ki so odšli v Nemčijo.

Kar se tiče določitve obsod, sta bila pri obsojenih na ječo vzrok omiljenja dosedanja neobremenjenost in posledno priznanje. Brandstätter pa je moral plačati svoje trdovratno tajenje s smrtjo, ker se obsodi po zakonu vsako tajenje pri obtožbi umora s smrtjo.

Izvršitev obsodbe se bo vršila v naslednjem redu: Pachner, Schellander, dr. Niedermoser, Brandstätter.

Poljska repatriacija

Mr. Bevin je prejšnji teden izrazil v Spodnji zbornici načela britanske vlade o vprašanju poljskih oboroženih sil pod britanskim poveljstvom ter dejal, da je dolžnost vseh članov teh čet, da se vrnejo domov, če morejo in doprinese svoj delež pri obnovi domovine. Po drugi strani pa nihče ne bo silil teh mož, da bi se vrnili, če se nočejo. Mr. Bevin je naslovil svojo poslanico vsem članom poljskih čet ter razodel to politiko. V pismih je nedvoumno izražena želja, da naj se prejemniki poslužijo svojih prednosti ob tej priliki, ki se morda ne bo več nudila. Povdarjeno je tudi, da čeprav bo ukrenjeno vse, da se omogoči onim, ki se ne bodo vrnili domov, novo življenje izven Poljske, vendar ni nobenega jamstva, da bi se mogli naseliti vsi na britanskem področju doma ali onstran morja. Tudi ne bodo poljske oborožene sile ohranjene kot neodvisna armada. Dejstvo je, da bodo, kakor hitro bo praktično mogoče, razpustili vse one čete, ki se ne bodo vrnile na Poljsko. Pripomniti je treba tudi, da ta poslanica ne izključuje možnosti za ne-

katere Poljake, da vstopijo neposredno v britansko vojsko.

Istočasno je Mr. Bevin oznanil izjavo poljske vlade, da ne bodo podvzeli nobenih kazenskih ukrepov napram vračajočim se častnikom in vojakom, razen tistim, ki so krivi veleizdaje ali skupnega zločinstva. Gotove skupine vojakov, ki so služili v nemški armadi, „si bodo morale pridobiti ponovno službovanje pred rednim sodiščem.“

Zgodovina beleži le malo armad v obsegu poljske armade pod britanskim poveljstvom, ki bi se borile tako dolgo in hrabro, kakor ti možje, ki so toliko tvegali, ne da bi morda iskali lastno varnost, temveč, da so kljubovali vsem nevarnostim boja, ko je bila domovina že osvobojena.

Nič manj nego 83.000 poljskih mož je služilo v Franciji leta 1940, od katerih je 27.000 mož prispelo v Zvezno kraljevino. Približno 70.000 jih je zapustilo Rusijo leta 1942. da bi se borili v Sredozemlju. V borbi Britanije — pri kateri so poljski borci sestrelili 15% nemških zračnih sil, ki so na-

padale Tobruk, Cassino, Falaise-žep, Arnheim — to je le nekaj imen, ki so v zvezi s poljsko armado. Poljaki so se izkazali kot dobri borci in tovariši in to na kopnem, po morju in v zraku. Kdor ljubi srčnost in zdržljivost v velikih težavah, mora želeti dobro tem možem povsod, kamor koli bodo šli.

Konferenca zunanjih ministrov

V ponedeljek je sporočil zunanji minister g. Byrnes tisku, da sta Sovjetska Rusija in Velika Britanija sprejeli predlog glede konference zunanjih ministrov veseli 25. aprila v Parizu.

Glede Varnostnega sveta je g. Byrnes rekel sledeče:

1. Ameriško stališče napram novi ruski zahtevi bo zaviselo od načina, kako bo Rusija to vprašanje predložila.

2. Stališče Zedinjenih držav napram poljskim zahtevam napram Varnostnemu svetu glede Francove Španije bo odvisno od dejstev, ki jih bo Poljska predložila.

3. Zedinjene države so pripravljene skleniti pogodbe z drugimi ameriškimi republikami radi medsebojne vojaške pomoči.

Zanimivosti preteklega tedna

VARNOSTNI SVET UNO

Ob zaključku tajne seje Varnostnega sveta so izdali uradno poročilo, ki pravi:

„Člani Varnostnega sveta so se sešli na tajni seji. Razen sovjetskega poslanika so bili navzoči vsi člani. Glavni tajnik je razpravljaval s člani nekatere zadeve o protokolih in druge upravne značaja. Člani Sveta so izrazili neuradno svoje mnenje o postopku, ki se ga je treba poslužiti pri reševanju perzijskega vprašanja, pri čemer je treba upoštevati odgovor Sovjetske zveze in Perzije glavnemu tajniku.“

Na javni seji je zunanji minister Združenih držav izročil predlog, po katerem naj bi Svet na osnovi sovjetskih zagotovil odložil razpravo o perzijskem vprašanju do 6. maja.

Svet je predlog sprejel z devetimi glasovi. Avstralija se je vzdržala glasovanja.

ZDRUŽENE DRŽAVE

V zvezi s proslavo „Dneva vojske“ v Združenih državah, je imel predsednik Truman v Chikagu 6. aprila govor, v katerem je med drugim rekel:

„Z odprtimi očmi hočemo gledati današnjemu in jutrišnjemu dnevu in obraz. Stojimo pred jasnimi dejstvi in prav tako jasno začrtano potjo, po kateri moramo iti. Združene države so danes močan narod. Nobena ni, ki bi bil močnejši. To je dejstvo in nikaka iluzija. Pred seboj imamo še mnogo dela, ki ga je treba izvesti. Najvažnejše izmed vsega pa je, da ohranimo svojo moč, ker le na ta način bomo lahko varovali svetovni mir.“

Komentarji raznih svetovnih listov štejejo ta govor med najboljše in najpomembnejše, kar jih je imel Truman od prevzema oblasti v Združenih državah.

Novi glavni ravnatelj ustanove UNRRA Fiorello H. la Guardia je v svojem radijskem govoru pozval ameriške poljedelce, naj prodajo kolikor mogoče od svojih zalog žita organizaciji UNRRA.

Istočasno je bivši ameriški predsednik Herbert Hoover izjavil, da potrebuje pet milijonov poljskih otrok takoj večje količine hrane, če naj narod „vstane iz svojega pepela“. Pristavil je, da se dva in pol milijona poljskih otrok zelo slabo razvijajo vsled pomanjkanja hrane, med tem ko znaša umrjivost otrok 20%.

Vlada Združenih držav je poslala jugoslovanski vladi noto v kateri pravi, da so skoro ves čas vojaškega udejstvovanja generala Mihajloviča bili pri njem ameriški zvezni častniki, ki želijo sedaj nastopiti kot razbremenilne priče pri procesu proti Mihajloviču. Jugoslovanska vlada je na ameriško noto odgovorila negativno z motivacijo, da ima edino vojaško sodišče pravico, da izbere priče, a vlada nima pravice, da vpliva na to sodišče.

VELIKA BRITANIJA

Govornik britanskega zunanjega ministerstva je zavrnil obtožbe jugoslovanskega ministerskega predsednika Tita, ki je rekel, da so britanska letala neupravičeno preletela jugoslovanski zračni prostor.

Govornik je potrdil, da so dobili v London protestno noto maršala Tita in je izjavil, da je točna preiskava dognala, da je nekoliko britanskih letal res mogoče spremenilo svojo smer pri neugodnem vremenu. Da se pa zato uporablja izraz „izzivanje“, je dodal govornik, je obžalovanja vredno.

Ko so v spodnji zbornici vprašali zunanjega ministra Bevina, če bo Britanija sledila Združenim državam v pogledu procesa proti generalu Mihajloviču se Bevin ni izrazil, kakšno stališče bo zavzela vlada, če bo Mihajlovič obtožen sodelovanja s sovražnikom, vendar je pritrnil, da je Mihajlovič v gotovem času Zaveznikom mnogo koristil.

Člani britanskega vladnega odposlanstva, ki so bili poslani v Indijo, da proučijo tamkajšnji položaj v Novem Delhiju so se razgovarjali s predsednikom kongresne stranke Mahlanom Abul Kalamom Azadom in Gandhijem. Po razgovoru je Gandhi izjavil zbrani množici: „Odposlanstvo britanske vlade je prišlo z dobro namero. Ne bodo vas prevarili.“

KITAJSKA

General Cou En Lai, predstavnik komunistov pri osrednji kitajski vladi je izjavil, da bi se morali zavezniki vzdržati trenutnega podpiranja Kitajske. Vsaka podpora, posebno pa še finančna, bi po njegovem mnenju pomenila podporo reacionarjem in podaljšala diktaturo in trpljenje naroda.

General je pristavil, da bi morala vlada sloneti na mnogih strankah, da bi moral biti izvršni svet odgovoren pravnemu svetu, a ne podvržen pravici razpusta. Biti bi mora-

la autonomna pokrajinska vlada in samo ena ustava, ki bi jo morala sprejeti narodna skupščina.

MADŽARSKA

Kot poroča dopisnik agencije „Reuter“ so bili mnogi madžarski fašisti mnenja, da bo njihova preteklost pozabljena, če se bodo včlanili v razne politične organizacije, posebno pa komunistično. V zadnjih tednih pa so pokazali svoje pravo lice.

Nekatere demonstracije, ki so jih, vprizorile delavske stranke, posebno v središču Ozd, so imele za posledico oplenitev Židov, ki so jih med demonstracijami izgnali iz mesta.

Ti dogodki so povzročili nezadovoljstvo med strankami ter so člani izvršilnega osrednjega odbora komunistične stranke odšli v razne kraje ter preiskali posamezne primere. Ministerski predsednik Ferenz Nagy je izjavil, da bo v kratkem objavil razglas, po katerem bodo kaznovali antisemitska gibanja.

Smernice jugoslovanske zunanje politike

Na šestem skupnem zasedanju Zveznega sveta in Sveta narodov Ljudske skupščine FLRLJ, je podal predsednik jugoslovanske vlade maršal Tito pregled političnega položaja, nastalega po vojni.

Kot je izjavil maršal Tito, sloni jugoslovanska zunanja politika na naslednjih načelih:

1. Delati z vsemi silami za utrditev miru na svetu.
2. Delati z vsemi silami zato, da pride Jugoslavija do svojih pravic in sicer tako do onih, ki so ji jih odrekli po prvi svetovni vojni, kar je prineslo izgubo njenih ozemlj, kakor so Istra, Slovensko Primorje s Trstom, slovenski del Koroške itd., kakor tudi do onih, ki ji gredo iz te vojne in ki temeljijo na ogromnih žrtvah in škodi, ki jo je pretrgala jugoslovanska država.
3. Delati za utrditev kulturnih, političnih in ekonomskih odnosov, predvsem s bratskimi slovanskimi narodi, s Sovjetsko zvezo na čelu, pa tudi z ostalimi deželami, zlasti z onimi, s katerimi se je Jugoslavija štiri leta skupno borila proti istemu sovražniku.
4. Delati z vsemi silami za zavarovanje Jugoslavije in njene varnosti ter njenega mirnega razvoja, ali z eno besedo storiti vse, da bi se jugoslovanski narodi lahko izognili vsaki nesreči.

Tito je dalje govoril o sodelovanju Jugoslavije v organizaciji Združenih narodov.

Ko je govoril o Julijski krajini in o postopanju s Slovenci in Hrvati na tem področju je ostro grajal zadržanje zavezniške uprave, predvsem pa postopanje civilne policije napram demonstrantom.

Jugoslavija danes

Od posebnega dopisnika „The Times“-a iz Beograda

Angleški list „The Times“ priobčuje v svoji številki 20. marca 1946 članek o Jugoslaviji, ki ga v izvlečku priobčujemo.

„Federativna ljudska republika Jugoslavija je sprejela ustavo, ki je v svojih smernicah napravljena po vzorcu ustave Sovjetske zveze. Vrhovna oblast temelji na volji naroda in je teoretično zajamčena v predsedstvu narodne skupščine, ki ga tvorijo predsednik, šest podpredsednikov in 26 rednih članov. Toda najvišji organ državne avtoritete in sicer izvršne in zakonodajne, je zvezna vlada, ki ji načeljuje maršal Tito.“

Ustava vsebuje vrsto načel, ki so upoštevana v anglosaksonskih deželah, toda trenutno teh načel večinoma ni opaziti. Opozicijski tisk ne obstoja. V času volilnih priprav je opozicijski tednik dosegel 160 tisoč izvodov naklade. Ker pa je bila kritika vlade v listu preveč poljudna, so sedmo številko že prepovedali. Pozneje so izšle „Novosti“, organ srbske poljedelske stranke, katerega so tudi ustavili.

Vlada je strogo diktatorska in leži v rokah načelnih komunistov, tako osrednja, kakor tudi v federativnih republikah.

Vendar ima vkljub vsem napakam jugoslovanska vlada tudi dobre strani. Maršal Tito in njegovi komunisti so organizirali močan pokret, ki je mnogo pripomogel zavezniški stvari. Njihov uspeh je poživil narodni duh med jugoslovanskimi narodi. Ustala, ki so se pridružili silam „Osi“ so poklali mnogo Srbov. Zaradi tega je mnogo ljudi pričakovalo krvne osvete med obema narodoma. Pod novo miselnostjo skupnosti je to sedaj zabrisano. Partizanski pokret je postal krmilo domoljubnega sodelovanja, ki je Jugoslavijo že privedlo nekoliko naprej v nalogah obnove.

Sličnost Jugoslavije je danes slična Italiji

GRČIJA

Uradno so sporočili, da je odstopil grški regent Damaskinos. Svoj odstop je sporočil kralju Juriju v London. Damaskinosov odstop je v soglasju s sklepom, ki ga je objavil novembra meseca, da bo odstopil takoj po volitvah.

Po volitvah so se populist in osrednji blok sporazumeli o sestavi koalicijske vlade. Voditelj populistov in trije voditelji osrednjega bloka so imeli sestanek, na katerem so razpravljali vprašanje ljudskega glasovanja o vrnitvi kralja.

Kot menijo, so liberalci, ki jih vodi Sophoulis in so opozicija v novem parlamentu, pripravljeni držati se sporazuma, ki sta ga sklenili britanska in grška vlada, po katerem ne sme biti glasovanja o kraljevem povratku pred marcem leta 1948.

Stranka E.A.M. in ostale levičarske skupine, ki so se vzdržale volitev, so se obrnile na regenta in zavezniške sile s pozivom, v katerem zatrjujejo, da volitve niso bile pravilne.

JULIJSKA KRAJINA

Vroči dnevi, ki jih je preživljala Julijska krajina po prihodu medzavezniške komisije so minili. Kot poročajo, je komisija končala svoje delo v Julijski krajini in se vrnila v London. V teku svojih preiskovanj je komisija obiskala znatno število krajev in se razgovarjala z mnogimi oblastmi in odličnimi osebnostmi. Sprejela in proučila je številne listine in izjave, ki so jih ji pisмено predložili.

Komisija namerava v Londonu zaključiti svoje delo in sestaviti predloge, ki jih bo predložila namestnikom zunanjih ministrov.

Med bivanjem medzavezniške komisije v Julijski krajini so bile vsepovsod in ves čas velike manifestacije za priključitev k Jugoslaviji. Pa tudi Italjani niso držali križem rok. Večkrat je prišlo do spopadov med posameznimi skupinami, ki pa niso imeli hujših posledic. Verjetno je, da se bo razpoloženje sedaj nekoliko pomirilo in bo dežela začela z rednim življenjem.

Jasnosti je treba

V zadnjih tednih smo slišali izjave o koroškem vprašanju od vseh strani. Zdi se mi pa, da vlada o problemu samem vse preveč nejasnosti.

„Koroška Kronika“ je v zadnji številki objavila članek pod naslovom: „Zidajmo sami svoj dom“ in tam pravi med drugim: „Največ kar moremo storiti je to, da se iz preteklosti naučimo, kaj nam koristi in kaj nam škoduje. To je edino, kar lahko iz preteklosti vzamemo v bodočnost.“ Mislim, da ni koroškega Slovenca, ki bi tega stavka ne podpisal besedo za besedo.

Kaj smo doživeli in česa smo se naučili v preteklosti?

Po 1920. letu, ko so bile državne meje mednarodno določene in priznane, so koroški Slovenci svoje obveznosti do države izpolnjevali v polni meri, kljub sumničanju na nemški strani. Za časa narodnosocialistične vstaje 1934 so bili koroški Slovenci lojalni državljani. Ko je bila prva avstrijska republika v najtežjem položaju, so koroški Slovenci stali brez dvoma v vrstah onih, ki so pozitivno pomagali graditi in ne razdirati. Rezultat je bil koš neizpoljenih obljub. Po zasedbi Avstrije 1938 so se obljube do 10. aprila 1938 celo stopnjevale, po 10. aprilu pa se je pričelo izganjanje in zatiranje. Z napadom na Jugoslavijo z 6. aprilom 1941 so postali koroški Slovenci dobesedno vojni plen nemškega imperijalizma. Vsi vidnejši Slovenci so romali v zapore, leto nato je sledilo izseljevanje na stotine slovenskih družin, leto pozneje so sledile smrtne obsodbe in umori, kar se je stopnjevalo do osvoboditve 1945. Pri vsem tem pa ne moremo prezreti, da so se poizkusili iztrebljenja koroških Slovencev izvajali od domačih koroških oblastnikov. To dejstvo je pri vsem problemu bistveno. Edini odgovor, ki je za časa krutega zatiranja sploh bil mogoč, je bil oboroženi odpor in tega so se koroški Slovenci tudi s pomočjo zaveznikov oprijeli.

Po osvoboditvi je nastal nov položaj. Pričakovali smo, da bodo oblasti obračunale z vsemi posrednimi in neposrednimi krivci preganjanja, da bo nemški narod sam izrekel in izvedel obsodbo krivcev. Kaj se je v resnici zgodilo? Staro pesem o manjšini se zopet zapeli enoglasno s tako prikrito in tudi vidno tendenco manjvrednosti. Pojavile so se zopet številke in v zadnji zunanje-politični debati je zunanji minister dr. Gruber govoril o 6tih odstotkih, katere je po posebnih metodah naštel zloglasni Maier-Kaibitsch. Po številu smo v deželi res v manjšini, ne pa po svoji kulturi in ne po svojih žrtvah. Če nas je le 6%, tedaj gospodje, pogledjmo žrtve in po tem računu bi moralo le 6% žrtev odpasti na nas. Primerjajmo izseljevanje, zapore, umore, tu pa govorijo številke če ne ravno nasprotni jezik, gotovo pa vse drugače. Številke pa so tako nepripravne in tako jeklene, da jih ne more zavijati ne eden in ne drugi. Na Koroškem ne more biti govora o manjšini, mi moremo govoriti samo o dveh popolnoma enakopravnih narodih.

Koroški poslanec Matt je šel v dunajskem parlamentu še korak dalje s svojo izjavo, kjer pravi: „Koroška vlada je takoj po osvoboditvi zagotovila Slovincem zopetno upostavitve popolne kulturne avtonomije in je to obljube že izvedla.“ Tako potvorbo resnice pa res ne moremo dovolj grajati. Kdaj so koroški Slovenci kulturno avtonomijo že imeli, v čem je obstajala in kdaj in v kakih oblikah je koroška vlada to kulturno avtonomijo zopet upostavila. Jaz za svojo osebo ne morem verjeti, da bi koroški državni poslanec bil o razmerah v deželi tako slabo poučen, da bi taka izjava bila v dobri veri mogoča.

Dr. Joško Tischler.

Glede odnošajev z Avstrijo je rekel maršal Tito:

Da bi se tukaj popravile krivde, ki so bile storjene Jugoslaviji, je vlada prvokrat postavila svoje zahteve za popravo meje z Avstrijo na Koroškem in Štajerskem v svojo noto, ki je bila izročena zavezniškim vladam 2. novembra 1945 ob priliki parlamentarnih volitev v deželne zbere v Avstriji. Jugoslovanska vlada se je postavila na stališče, da je bodoča politična pripadnost Koroške sporna, o čemer more odločiti mirovna konferenca, in da bi pomenile volitve v avstrijski parlament za Koroško v tem primeru preudiciranje za dokončno odločitev o pripadnosti spornega ozemlja. Zato je jugoslovanska vlada zahtevala, naj se ne izvedejo volitve v deželne zbere na ozemlju slovenske Koroške in Štajerske, kjer so Slovenci velik del prebivalstva. Dne 18. februarja 1946 je jugoslovanska vlada izročila konferenci ministrov za zunanje zadeve v Londonu spomenico, v kateri je postavila svoje teritorialne zahteve do Avstrije. Jugoslovanska vlada podpira svoje zahteve z geografskimi, etnografskimi in gospodarskimi razlogi. S tako popravo meje bi prišlo v Jugoslavijo 130.000 prebivalcev jugoslovanske narodnosti. Kljub tej popravi meje bi ostalo še 70.000 Jugoslovancev v Avstriji. Avstrijska vlada kaže v pogledu te naše pravične zahteve duh, ki je bil značilen za Avstrijo v preteklosti, ko je vodila nasilno politiko raznarodovanja.

Svoj govor je maršal Tito zaključil s poročilom o sklenjeni pogodbi z Poljsko, ki sta jo nato obe skupščini odobrili.

in Nemčiji pod nacifašizmom. Tam je isto zadržljivo ozračje v katerem se glas ljudstva izgublja v strahu pred ovađuštvo in tajno policijo, tisk, ki trobi uradno zapovedano propagando; isto, popolno zadržanje vseh kritik in mnenj.

Jedro pokreta je še vedno močno in je obdržalo svojo originalno vročekrvno miselnost komunalnega stremljenja in čiste vere v demokracijo. Njeni pristaši še vedno upajo, da so ustvarili nov paradiz.

Gotovi ruski opazovalci ne štedijo s kritiko gospodarskega upravljanja države in pravijo, da dela Jugoslavija iste napake, kot jih je delala Rusija pred 25. leti.

Beograjska vlada pravi: „Mi smo za vas ogromno žrtvovali, sedaj je vaša dolžnost, da nam to povrnete.“ UNRRA je Jugoslaviji dobavila toliko avtomobilov, da jih je sedaj v deželi več kakor jih je bilo leta 1939. Trenutno oskrbuje sedaj UNRRA tri milijone ljudi, ki bi brez njene pomoči gotovo pomrli od lakote. In o vseh teh ter še drugih pošiljkah ni v jugoslovanskih listih nobenih poročil in priznanja. Še manj, da bi iskali priznanja deželam iz katerih je dobavljeno blago v največji meri prišlo. Vsa hvaležnost in vse poštene besede so posvečene samo Rusiji. Govore Stalina, Molotova in Višinskega priobčujejo dobesedno, medtem ko govore Bevina, Byrnesa in drugih zapadnih politikov odpravijo v kratkih beležkah. Pred kratkim so časopisi v nekaj besedah objavili, da je britanska vlada naznanila novo racioniranje živil. O tem, da se je to zgodilo v prid stradajočih evropskih dežel, ni bilo napisane nobene besedice.

Maršal Tito in njegovi ministri često izražajo željo po utrditvi prijateljskih odnošajev z Anglijo, kar pa lahko v teh okoliščinah smatramo kot površno vljudnost.

Domače novice

Kako ljudstvo raste in umira v Borovskem okraju

Borovski dekanat krajevno ni enoten, kakor večina drugih okrajev. Večji del okraja je južno od Drave, manjši del, ki obsega Žihpolje, Kotmaroves, Golšovo in Bilčovs je severno od Drave. Vasi in župnije tudi nimajo med seboj gospodarskih vezi. Svojtčas je bilo drugače, ko so vetrinski beli menihi upravljali Kaplo za Dravo in Žihpolje nad njo. Glavni kraj tega okoliša je mesto Borovlje, ki je iz starih časov znano po svojih puškarnah. Ko so se Borovčani naslonili na puškarsko obrt, so se Šmarječani in Glinjčani lotili izdelovanja škafov, za katere se vsak četrtek pehajo celovške gospodinje. Zgodovina nas pa spominja še na neko obrt, ki je dandanašnji zamrla. Tam dol pri Svetni vasi je druga vas z imenom Košentaves. Tukaj je bila vas krznarjev, na katere nas spominja ime domačinov, ki se pišejo Keszari. Glavna cesta vodi tukaj iz Celovca čez Ljubelj, in vozniki so pozimi tod dobivali potrebnih kozuhov. Dve župniji tega okraja sta prav globoko v planinah. Sele in Slovenski Plajberk. Borovski okraj je imel vedno nekaj manj otrok kakor drugi. Najmanj otrok je bilo leta 1938. ko se jih je rodilo samo 11 na tisoč ljudi. Leta 1945. jih je bilo 16,1‰.

Rojstev je bilo:

Leta 1928.	19‰
1930.	18‰
1931.	14‰
1932.	13‰
1933.	12‰
1938.	11‰
1941.	18‰
1943.	15‰
1944.	20‰
1945.	16‰

Nravnostne razmere so bile v Borovskem okraju vedno ugodnejše, kakor drugod v deželi. Tukaj ni bilo toliko nezakonskih otrok.

Leta 1928. jih je bilo 22‰

1933.	29‰
1938.	22‰
1942.	8‰
1943.	15‰
1944.	26‰
1945.	36‰

Porok je bilo:

Leta 1930.	83
1935.	89
1938.	122
1939.	106

S Plešivca ...

Na Plešivcu je vigred pometla z zadnjimi ostanki zime. Ozeleneli so travniki, vijoličice duhte, krogus cvete, bukve brste, na poljih pa ozimina lepo poganja. Na njivah je vse razgibano, orje, seje jarino in sadi turščico ter druge rane pridelke. Da gospodinje niso pozabile svojih vrtoev, se razume samo ob sebi. Vreme je za ta dela izredno ugodno. Vse si pa želi kmalu obilne mokrote izpod neba, da bi vsajeno tudi uspevalo in dalo zaželjeno in potrebno dobro letino.

Med kmetijami se ustavi naše oko pri Razdejanja, ki so jih med vojno napravile na Plešivcu bombe, se polagoma odpravljajo. Zlasti prizadeta Jaričeva hiša bo v kratkem popolnoma obnovljena in popravljena ter dobila čisto drugo lepo lice. V gozdu in na poljih bosta pa bombne lijakke kmalu zakrila mah in trava, tako da bodo tudi tukaj izbrisani sledovi vojne in bo ostal le še spomin na te hude čase.

Stavbna vnema se je lotila tudi posestnika Franca Nemca, ki pomnožuje svoje stanovanjske prostore in obdaja svojo domačijo z novimi ličnimi plotovi.

Svoje dni smo poročali o veselem dogodku v njegovem hlevu, ko mu je krava povrgla dvojčke, in želeli je, da bi ta zglede našel veliko posnemanja med kravami. Pa se je res zopet skazala ena pri posestniku Mihi Paku in tudi njega osrečila s kravjimi dvojčki, kar moramo kot vestni kronisti z veseljem zabeležiti. Samo da je v to čašo veselja padla tudi kaplja pelina. Srečna kravja mati je namreč docela pozabila pripraviti si tudi zadostne hrane za svoja potomca in si mora zato za enega potomca izposojevati dojno mleko pri svoji sosedki. Mi potrošniki zoper tako „notranjo“ ureditev drugače ne bi ugovarjali, če ne bi bili s tem prikrajšani za naš že itak pričlo odmerjeni delež mleka. Vemo pa, da se plešivske krave na ta naš ugovor in pomislek ne bodo ozirale in da bodo preko našega cmezavega meketanja nadaljevale svoje tekmovanje z dvojčki.

Dočim vidimo pri govedih in pri živalih vobče, da se vesele svojega naraščanja in ga skrbno negujejo, so vendar, zlasti med svinjami grde izjeme. Tak primer se je dogodil pred nedavnim pri Počkovi svinji, ki je v svojem perverzernem kanibalskem nagnjenju požrla vse svoje skotljene prašičke in tako na mah uničila vse upe v težko pričakovani zarod, po katerem je dandanes toliko povpraševanja. Počkove pa je doletela še nadaljnja velika nesreča s tem, da jim je lepa velika plemenska krava po naključju zabodla naravnost v srce. Nasreča pač nikdar ne počival!

Čevljar: „No, kako so vam všeč čevlji? Mislim, da vas ne žulijo.“

Kmet: „Sedaj ne, ker sem bos!“

Grebinjski kloster

Kakor atomska bomba je udarilo v naši fari poročilo o razmerah bogoslužja v Klošterski cerkvi. Bilo je vse popolnoma neresnično. Ne razumemo, kako je moglo priti do take zmote, ker to zelo škoduje dobri stvari. V malokateri fari vlada morda taka sloga in tak mir, kakor pri nas, kljub vsem težavam našega kraja. Kajti fara je razdeljena na pet občin in otroci te fare obiskujejo šest šol zunaj fare, ker je v fari ni. Farani imajo večinoma bližje v sosednje farne cerkve, kamor je treba hoditi radi opravkov pri tamkajšnjih občinah. V narodnem oziru nismo preganjani, ali slabo oskrbljeni, posebno ne v cerkvi, kjer je vse slovensko. Sicer nismo dolžni odgovora javnosti, kako se tukaj opravlja služba božja, ker ima vsak priložnost priti v cerkev in takšen ne bo pisal 100% narobe. Mi imamo svojega dušnega pastirja že od leta 1935. in smo jih prav težko pogrešali leta 1941., ko so bili tri mesece kot administrator v Bilčovsu, da bi tam omilili težave, ko so tam nasilno zgubili svojega dobrega župnika Sticha. A državna nacistična oblast tudi našemu pravičnemu gospodu ni bila naklonjena, ker se je pač kmalu zvedelo, da so hodili v Kaplo, v Sveče in Podgorje sprevidet stare in bolehnne ljudi, ker drugega slovenskega duhovnika ni bilo več. Srečni smo bili, ko so prišli spet nazaj v kloster in smo res prav malo čutili težave drugih slovenskih župnij, ker smo kakor prej in zdaj imeli priložnost za slovensko spoved in tudi privatno se gospod niso ravnali po napisih: „Der Kärntner spricht nur deutsch!“ Govorijo kakor kdo rajši govori. Da smo imeli v „prepovedanem času“ tudi lepo nemško molitev in službo božjo, to nam gotovo ne gre v nečast, kajti: Več znaš, več veljaš! Zategadelj pa nismo postali nezvesti svojemu slovenskemu jeziku, kakor ga pač govorimo po svojem in prej in še zdaj radi pojemo prelepe slovenske pesmi in tisto „o Klošterski fari“! Kot kmetje smo pač bolj „po starem“ in ne gremo po modi tudi ne v politiki, ne prejšnja leta in ne zdaj! Tako je sveti veri in narodnosti gotovo najbolj pomagano. V tem oziru so nam naš dušni pastir pravi voditelj in so postali ta leta čisto naši. Z nami so preživeli žalostne vojne čase, z nami so se jokali ob izgubi naših padlih vojakov, sami so bili vsa leta kot slovensko govoreči duhovnik v nevarnosti in dvakrat so bili rešeni političnega zapora samo po pravičnosti grebinjske občine, ki je kot edina tukaj tudi zadržala krivično nasilno izseljenje Slovencev. Z nami so se veselili, ko so prišli nazaj naši vojaki — domačini in z nami so delali in se potrudili za popraviljanje starodavne klošterske cerkve, da smo zdaj lahko ponosni na svojo farno cerkev. Kakor prej pri nacistih, tudi zdaj laž in krivičnost ne dela dobro, zato pa prosimo, da se popravi očitna krivica do našega gospoda župnika Thurnerja, da nas gospod ne bodo zapustili.

Velikovec

Mlinar Rak p.d. Miglar na Olšenci pri Velikovcu je imel tri tonski auto. Pred par tedni mu je nekdo ta voz ukradel. Tatvino je objavil v listu „Volksblatt“. Te dni je v Celovcu nekdo pripeljal k mizarju auto brez korita, z naročilom, da napravi novo. Mizar je v listu bral svarilo in se mu je naročilo

1940.	105
1941.	57
1945.	34

Mrličev je bilo:

Leta 1930.	164 to je 11,2‰
1935.	160 10,7‰
1940.	167 11,9‰
1945.	189 13 ‰

Ni videti, da bi ljudje na splošno manj umirali, kakor pred 15. leti. Pred letom 1930. so bile številke le še višje.

Da pa se tukaj kakor drugod očitno manjša število umrlih otrok.

Otrok je v zadnjih letih umrlo:

Leta 1930.	31
1935.	27
1940.	25
1944.	20
1945.	26

Leto 1945. izkazuje izredno visoko umrljivost otrok, in zato ni merodajno. Vidi se pa, da je umrljivost izdatno ponehala.

Uvaževati se mora tudi dejstvo, da se je število ljudi v borovskem okraju v dobi 1930 do 1945 znižalo za 800 duš, padlo je od 14.600 na 13.800 v petnajstih letih torej za 53 ljudi letno. Porodov je povprečno 15,2‰, smrtnih slučajev 13‰, tako, da priraste pri tisočih ljudeh 2,2 osebi.

zdelo sumljivo, zato je obvestil policijo. Policija je Miglarja poklicala v Celovec, naj pride gledat. Rak je šel gledat in je mogel z velikim veseljem dognati, da je auto res njegov. Policija je tatu zgrabila. Dne 1. aprila je Rak svoj auto zopet pripeljal domov.

Ko je bil vojske konec, znašel se je kakor drugod kje, tudi v okolici Velikoveca oddelek nemške vojaščine v Kabonovem gozdu ob cesti, ki pelje v Grebinj. Ko so vojaki izvedeli, da je vojske konec, so vrgli vse od sebe in izginili na vse strani. V gozdu so pustili veliko orožja, vozila in lepo zalogo živeža. Ko je ljudstvo ta „zaklad“ izvohalo, se je vsulo v gozd. Ljudje so prihajali z vozovi, in vsakdo je hotel čimveč zagrabiti. Med drugimi je prišel s čimvo vpregto tudi najemnik starega župnišča pri cerkvi sv. Neže. Kar je pripeljal je bilo treba skriti. Doma? Ne! Pri cerkvi je prizidana lopa, naslonjena na cerkveno pročelje, ki ima ravno streho. Pod to streho je natlačil, kar je bilo treba skriti. Pomagalo pa ni nič. Preiskali so tudi pod to streho in odpeljali ves „zaklad“.

Št. Jakob v Rožu

Kadar slišite ime Št. Jakob, vam lasje najbrže kar pokonci vstanejo. No, pa nismo tako nečarni. Čeprav včasih katero bolj trdo rečemo (imamo zato pač razlog), ne smete misliti, da se potem ne da z nami nič več delati. Kar pogledajte našega gospoda organista in dekleta, ki se tako pridno vadijo za pevski nastop v radiju. Gotovo bodo vse druge pevce v koš spravili. Povedali bi vam še marsikaj, kar je v zvezi z našim narodnim življenjem in težavami, s katerimi se moramo boriti, pa bomo raje počakali do druge številke, morda se bodo razmere do takrat že kaj popravile.

Ten minutes English:

Besedice „to do“ se ne poslužujemo, če stoji v stavku kakšen pomožni glagol (imeti, biti, moči, hoteti, morati).

Have you lost much money? — Ali ste izgubili mnogo denarja?

I cannot tell you. — Ne morem vam povedati.

I am not happy. — Nisem srečen.

Must you pay? — Morate plačati?

He could not pay. — On ni mogel plačati.

Can he not pay? — Ali ne more on plačati?

Interrogatory Pronouns — Vprašalni zaimek

Who wants him please? — Kdo ga želi, prosim?

Who knows her name? — Kdo ve njeno ime?

What lies on the table? — Kaj leži na mizi?

What we often hear. — Kar pogosto slišimo.

I can't speak much English. — Ne znam dosti angleško govoriti.

I am only a beginner. — Sem šele začetnik.

I should be very glad if I could speak as well as you. — Bil bi zelo vesel, če bi znal govoriti tako dobro kakor vi.

I wish I had more opportunity of speaking English. — Želel bi, da bi imel večkrat priložnost govoriti angleško.

Can I get a pass to Vienna, please? — Ali bi lahko dobil propustnico za na Dunaj?

Koroški Slovenci Primorcem

Pokrajinski odbor Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško je poslal Slovansko-italijanski antifašistični uniji v Trstu naslednje pismo:

Koroški Slovenci smo že v dobi narodno osvobodilne borbe pozorno sledili razvoju osvobodilnega gibanja v Trstu in Slovenskem Primorju. Prav tako sledimo tudi danes naporom demokratičnih množic v Julijski krajini in Trstu, ki kljub temnim spletkam nazadnjaških in fašistično imperialističnih sil glasno in odločno izjavljajo svojo neomajno voljo po dokončni osvoboditvi in priključitvi k materini zemlji Sloveniji in Jugoslaviji.

Skupno z našim matičnim narodom smo prenašali napore in žrtve. Usoda zadnjih težkih let in naša skupna borba nas je še bolj skovala v nerazdružljivo celoto.

Ne sme biti nobene rappalske in nobene st. germainse pogodbe več. Ne priznavamo nobenega ponovnega razkosanja Slovenije.

Prepričani smo, da mednarodna komisija za ugotavljanje mej ne bo mogla preslišati glasne in jasne govorice protifašističnega slovenskega, hrvatskega in italijanskega prebivalstva, ki hoče biti priključeno k Federativni ljudski republiki Jugoslaviji.

Ves slovenski narod, najbolj pa še Slovenska Primorska in Koroška sta morali stoletja prenašati nasilje oblastnih tujcev. S svojo odločno borbo pa je ves slovenski narod dovolj jasno in razločno povedal, da hoče biti končno združen in uživati svobodo v okviru Federativne ljudske republike Jugoslavije.

Zavest, da vodimo pravično borbo, nas je krepila in nam dajala moči v najtežjih dneh. Za našo pravično stvar smo prinašali žrtve, jih prinašamo danes in smo jih pripravljani prinašati tako dolgo, dokler ne bodo uresničene naše pravične zahteve in dokler ne bomo združeni v okviru Federativne ljudske republike Jugoslavije zaživel srečnejše življenje.

Smrt fašizmu — Svoboda narodu!
(„Slov. Poročevalec“).

Dunajski otroci na Koroško

V okviru akcije „otroci iz Dunaja in Spodnje Avstrije na Koroško“ je pripeljal Avstrijski mladinski pokret 29. marca t. l. s posebnim vlakom preko 1000 otrok z Dunaja na Koroško. En del tega transporta so speljali iz Zeltwege v Labudsko dolino, drugega so razdelili iz Št. Vida na Glini na posamezna mesta v tem okrožju. Glavni del otrok so spravili iz Celovca in Beljaka z avtomobili, ki jih je dala na razpolago britanska vojaška uprava v različne doline Zgornje in Spodnje Koroške. Pri sprejemu na kolodvoru v Celovcu so bili prisotni stotnik Steiner, ki se je zahvalil referentu pri deželni vladi, deželnemu svetniku Matthias Krassnigu, za omogočenje te akcije. Zastopnik deželnega glavarja Ferlitsch je pozdravil otroke v imenu deželne vlade.

S tem transportom je sedaj prišlo 3.200 otrok iz Dunaja na okrevanje na Koroško. S tem je zasedena približno polovica razpoložljivih mest za okrevanje. Okolnost, da še vedno prihajajo nove prijave, je razveseljen znak za to, da se je kljub lastni stiski ohranila gostoljubnost in darežljivost koroškega prebivalstva, ki bo brez dvoma dobro vplivala na povezanost Dunaja z našo deželo, ki je v današnjih časih še posebno potrebna.

Do you travel by train? — Ali potujete z vlakom?

For how long is the pass valid? — Kako dolgo je propustnica veljavna?

Translate! — Prestavite!

Zakaj se učite angleško?

Kaj dela s svojim denarjem?

Ali poznate to mesto?

On danes ne bo prišel.

On ne plača.

Svoje ime zapišem v svojo knjigo.

Ta knjiga je rujava, a ona je rumena.

On trka (knock) na (at) vrata pisarne.

Kateri meseci imajo po 30 dni?

Imate dovolj časa, da napišete pismo še enkrat.

Translate! — Prestavite!

To whom (komu) do you write this letter?

Who wrote this letter?

What stood in the corner (kot)?

She did not answer my question.

Do you know this word?

Which is your country?

On the left side.

Not far from here.

I am happy to travel in your company.

I shall come later.

Stanovska ureditev družbe

Zgodovina nas uči, da je v važnih zgodovinskih obdobjih vedno šlo v prvi vrsti za preureditev dotedanje človeške družbe. O tem nam zlasti zgovorno priča francoska revolucija, ki je povzročila enega najglobljih preokretov v sestavo človeške družbe. Zrušila je namreč predpravice dotedanjih pruhovščinskih stanov (zlasti plemstva in višje duhovščine) ter uvedla tako imenovano „enakost“. Toda ta svetovna pomembna revolucija pred 150 leti je uničila tudi marsikatero koristno ustanovo človeškega sožitja. Tako so revolucionarji poleg privilegiranih stanov podrli tudi takratne družbe meščanskih delovnih stanov, ki so bili združeni v svojih cehih (Zünfte). Na ta način se je poprej organsko, po naravi dela in življenja sestavljena družba meščanskih slojev popolnoma razdružila. Prej cvetoči cehi so bili uničeni in posamezen človek je bil od slej dalje povsem osamljen in navezan sam nase.

Tako razbito človeško družbo so nujne življenske zahteve same po sebi spet začele združevati. Vendar se je to združevanje po naukih francoske revolucije razvijalo na drugačni podlagi, kakor je bila zgrajena celovska organizacija. Revolucionarno geslo svobode, ki je blestelo na prvem mestu revolucionarjev, so ljudje razlagali tako, kakor da je vsak človek povsem prost vseh družabnih vezi, torej tudi tistih, ki jih terja človeška narava in delo. Tako so ljudje zares postali „svobodni“ kakor kamen na cesti, za katerega se pač nihče ne briga, kdaj gre čeznjem težko kolo in ga stre. Vendar so kmalu sprevidel, da človek po osamljeni poti individualizma (vsak sam zase) ne more uspešno dosegati svojih ciljev. Zato so se spet pričeli združevati, a zdaj ne več na naravno osnovanem temelju delovne in življenske skupnosti vseh tistih, ki jih delovni smotri zedinjujejo, pač pa na izključno interesnem temelju. Delavstvo se je začelo organizirati v najrazličnejših delavskih društvih, ki jim je namen, boriti se za interese delovnega človeka proti podjetniku, ki se je s svoje strani za isti namen združeval v raznih podjetniških organizacijah (kartelih, trustih). Ta razvoj je močno pospeševal silni napredek tehnike in ogromni porast industrijskih podjetij.

Po tej poti sta se iz poprej organsko zraslega in zato prijateljskega delovnega in življenskega občestva delodajalca in delavca (podjetnika-mojstra in njegovega delavca) izčlenila dva sovražna razreda: razred posedujočih delodajalcev in podjetnikov, ki delovnega človeka večkrat krivično izžemajo, in razred izkoriščanih delojemalcev in nemaničev, ki se borijo za svoje pravice in za svoj obstanek. Človeška družba se je razklala v dva tabora. In danes vsi čutimo strahotne posledice te razklanosti.

Razumljivo je, da takšno sovražno pojmovanje družabnih odnosov med delodajalcem in delojemalcem ni moglo ostati omejeno zgolj na industrijo in obrt. Počasi in komaj vidno, pa vendar dosledno in vztrajno se širi razredni duh tudi med kmečko ljudstvo. Vsi smo priče povsem odkritih prizadevanj, da se kmečki stan — po svojem pokolenju gotovo najstarejši, a po priznanju stanovske enakopravnosti najmlajši stan — razbije v dva sovražna tabora. V enem naj bi bil kmet-posestnik kot „podjetnik“ in delodajalec, v drugem pa njegov posej in kmečki delavec, kot kmečki „proletar“. V to drugo skupino sodijo po pojmovanju in naukih razrednobojnih delavskih organizacij vsi taki kmečki ljudje, ki nimajo nič svojine ali pa imajo lastne zemlje premalo in so navezani na najeto delo. Koroške Slovence predvsem živo zanimajo ravno pojavi razrednega duha med kmečkim ljudstvom, ker je pač ogromna večina koroških Slovencev kmečkega stanu. Nič preveč ne trdimo, če odločno naglasimo, da je od pravilne rešitve družabnega in delovnega razmerja med kmetom in njegovim poslom ter kmečkim delavcem v veliki meri odvisna bodočnost naših kmetij in s tem našega narodnega obstoja na Koroškem.

Zato bomo gotovo služili naši skupni slovenski stvari, če bomo objavili nekaj člankov o teh vprašanjih, ki so posebno pereča ravno v sedanji dobi. Potrudili se bomo obravnavati celotni problem razredov in stanov popolnoma stvarno, nepristransko in nepolitično. Gre le za to, da je vsak dobro misleči slovenski človek dandanes v teh vprašanjih dovolj poučen. Potem bo o pravem času in na pravem kraju znal kot svoboden človek zavzeti svoje stališče, ne da bi škodoval sebi in svojemu narodu.

Gluha.

Stara gluha Meta je prala ob potoku. Mimo jo je primahal popotni rokodelc in vprašal: „Koliko je ura, draga žena?“

Meta je vzdignila perilo proti njemu in rekla: „Vrečo perem, vrečo!“

Popotnik je ponovil vprašanje: „Rad bi vedel, koliko je ura, žena!“

„Dva mernika drži, dva mernika!“

„Sema, šemastal!“

„Hvala lepa! Vračam pozdrav. Z Bogom!“

»Hodil po zemlji sem naši...«

(Nadaljevanje in konec.)

Vse to je Ivanu danes vstajalo v spomin. A enega vprašanja še danes ni mogel rešiti: Od kod Francozu tiste besede? Saj to so vendar besede, ki z njimi o povesti „Na Klancu“ mati odgovarja svojemu obupanemu sinu: „Le potrpi malo... ne smeš tako govoriti, greh je... Če misliš, da se nikoli ne bo spremenilo, pa se res ne bo spremenilo.“ Toda od kod Francozu te besede, saj Cankarja ni nikoli bral? Ali je mar res vera v to, da naše misli skrivnostno vplivajo na dogodke, tako naravna?

Ivanu je pretrgala nit misli prešerna pesem vračajoče se skupnice Slovencev: „Kaj nam pa morejo...“

„Živio, Ivan! Nič nam ne morejo! Po sredi ceste smo na vse grlo peli, pa se nas nihče ni upal ustaviti.“

„Pa če bi nas tudi kdo ustavljal! Ne bi zdrav ušel. Če mi ne dajo dopusta, mi ni nič za to, če me zapro!“

Toda kakor vselej je fante tudi tokrat vpričo Ivana kmalu minila prešernost. Ivan je imel nanje močan vpliv, ne da bi to nameraval.

„Kje sta neki sedaj Jernej in Milan?“ je vprašal.

Ugibali so: „Morda še na poti. Morda v arestu. Lahko pa tudi že doma.“ — Čudno je bilo fantom pri srcu, dvoje nasprotnih si čustev se je jemalo vanje: hvaležnost Bogu, da niso šli še sami, pa spet obžalovanje.

„Doma“, je ponovil Ivan.

Če je besedo „doma“ izgovoril Ivan, je imela vse globlji in širši pomen, kot ga je sicer imela med fanti. Pomenila ni samo udobnost, domačnost in ljubeznivost domačih ljudi, kakršne si človek po daljšem tavanju brez doma tako zaželi. Pomenila je domovino. In zbudila je še spomin na zorno in nedolžno mladost, na mladost, ki postaja

človeku vedno svetlejši predmet hrepenenja, čim dalj je na svoji življenski poti prišel, čim globlje je spoznal tudi črne tolmune življenja in stopil v njegove mlakuže.

Tudi danes se je fantom ob tej besedi zbudilo hrepenenje po „vsej rosnih, ljubeznivi lepoti njihove mladosti“, kot se je izrazil Cankar. Kako občuteno so na Ivanov predlog zapeli „Zabučale gore“, pesem hrepenenja po mladosti.

In postali so boljši tisti trenutek, ker so spet zahrepeli po pravi lepoti. In zrahlijane korenine njihove domovinske ljubezni so se spet zagreble globlje v rodno grudo, hraniteljico njihovih lepih spominov in njihovega najboljšega hrepenenja.

Pozdrav domovine.

Ivanov izpopolnjeni bataljon je bil že na vaku, pripravljen za odhod proti vzhodu. Železniški vozovi so se že večkrat sunkovito premaknili, znak, da bo odhod zdaj.

„Kapljar Zadnikar!“

Klicanje njegovega imena je Ivana zbudilo le na pol iz topega strmenja.

„Pošta!“ Dospela je bila pravkar in razdelila so jo še. Ivan je imel v roki desetdekagramski zavojček. Doslej je take zavojčke prejemal samo od doma. Ta pa ni bil napravljen od Ivankine roke. Od kog že pozna to pisavo? Radovednost je Ivana zdrnila popolnoma. Od pričakovanja se mu je roka tresla, ko je trgal ovoj. Pred njim je bila knjižica poezij. In zraven listek: „Ne pozabi, kar si obljubil s Tomažem in Jožetom jeseni 1941!“

„Od koga je neki pošiljka? Od Tomaža ne in od Jožeta tudi ne.“

Grebel je po svojem spominu, dokler mu ni misel obstala na ljubki Tomaževi sestri Marici. Da, ona! Pisava je njena. Za obljubo

tudi lahko ve. In pisali so mu bili, da je nekje na Gorenjskem.

Vlak se je sunkovito premaknil in se končno veljavno začel pomikati. — Domovina in svet sta zmerom bolj daleč, vsako minuto se odmakneta za sežanj, nazadnje bo sta popolnoma izginita...

Ivanu je bila domovina blizu. Kako mu kljub neizmernim ravninam, čez katere se je ravno vozil, ne bi vstajala pred očmi domača pokrajina?

*

Knjižica mladega pesnika je Ivanu postala dober in zvest tovariš. Tovariš, ki ne pade in ki ga ne zapusti tudi v najhujšem trenutku ne. Nad Ivanom se je uresničila prošnja: „In naj bom dolgo, dolgo bakla nema, ki potnikom samotnim v noč gori.“

*

Pri nekem umiku je tudi Ivan obležal s prestreljeno nogo. Zaznal je še, kako vse drvi mimo njega, nato pa je ostal sam in tišina okrog njega. Izgubil je zavest.

Prebudil se je. Koliko časa je bil v nezavesti, ni vedel. Bojni hrup se je čul daleč od leve. Kako močno je bil ranjen, Ivan ni vedel. Spreletela ga je misel na smrt.

Pred očmi mu je spet vstala domača pokrajina.

Toda Ivanu ne bi bilo težko umreti, težko mu je bilo le ob misli, da ne bo umrl v domovini in ne za domovino.

Vrnjen domovini

Dodobra je bil Ivan okreval v vojaški bolnici. Z velikim mirom je pričakoval trenutka odrešitve in svobode, za katerega je z gotovostjo vedel, da se bliža bolj in bolj. Čim bolj je nemška nadutost ob radijskih in časopisnih poročilih plahnela, tem bolj je naraščala Ivanova samozavest in upanje. Res, težko je bilo včasih ohraniti iskro domovinske ljubezni živo v srcu, a Ivan jo je ohranil. In zato je vedel: ne bo mu domovina mogla očitati kot ženin svoji nevesti: „Kaj ni bilo vere v tvoji ljubezni, da bi čakala name z veselim srcem še na cerkvenem pragu?“ V tej prav za prav kratki dobi ločitve je domovino vzljubil in spoznal bolj, kot bi jo bil v dolgi dobi v njenem naročju.

Prišel je tudi za Ivana tisti srečni trenutek, ko ga je davna želja vrnila domu.

Veselo je bilo Kurentovo srce, ko se je bližal ljubljani, veselejšje je bilo Ivanovo na poti iz Celovca proti domu. Ni čudno, če se mu je zdelo, kakor da ga vse pozdravlja: plodna polja, gore in domovi. Vsa lepa imena, ki jih je bral ali jih ob samotnih večerih sam iznašel za domovino, je ponavljala in videl, da so prava. Prebela vila v zeleni goril! Stopil je v svoj svet, šel po stezi med domačim gozdom in domačo njivo. Dal si je prsti na srce — ah, to je kot zdravilo! Omamljale so ga vonjave dobre zemlje in voščene smole domačih borov. Da, domovina, zdravje si!

Šel je preko domačega pašnika: živahne je zazvončkljalo med ovčjim tropom; po gladil je ovco vodnico po volnatem runu: čutil je: čreda ga je spoznala.

Šli bomo spet na planine, tudi jaz bi že rad okusil sok planinskih trav, saj me spomin nanj srbi kot rana.“

Sprejel ga je vase še pozdrav soseda, toda Ivanu se mudi, kajti ve:

„Že čaka mati me
s povreslom svojih belih, belih las,
da z njimi moj poveže gibki pas,
ne sme čakati me.“

In res, odkriti Ivanov pogled je materi pričal, da je Ivan ostal kot sol domače solnice. Videla je, da je materi vrnjen nepokvarjeni sin, sestri močni brat in domovini mož.

V ogradah št. 2, kjer ni bilo klopov, so ostale severne krave prav tako zdrave, kakor njihove tovarišice z juga.

Z dneva v dan je bila mrzlica na živilih v ogradah št. 1 hušja, — kmalu so druga za drugo poginile. Pod bližnjim kozolcem je tekla kri raztelesenih krav. Opazoval bi lahko neprestano tekanje od poginule živine do mikroskopa na podstrešju. Celu leni Aleksander se je vzdramil. Kljub svoji toposti je uvidel, da se dogaja nekaj velikega. Smith je preiskoval kri. „Nepoznani mikrobnapada očividno kri“, si je dejal. „Zdi se, da se nekaj vleze v krvna telesa in jih razdere — v notranjosti krvnih telesc je treba iskati povzročitelja.“

Sicer so mu predsedala uradna poročila strokovnjakov o mikroskopskih raziskavah, sam je pa vendar pridno sedel za mikroskopom. Sreča mu je bila mila. V enakomernih ploščicah krvnih telesc je opazil nenavadne, hruškam podobne vdolbinice. Najprej je mislil, da so to luknjice; premikal je okular navzgor in navzdol, objektivno steklo se sem ter tja. Naredil je nešteto preparatov. Čim bolj je opazoval, tem jasneje mu je postajalo, da to ne morejo biti luknjice, ampak prava živa bitja hruškaste oblike. Taka bitja je našel v krvi vsake od mrzlice poginule živali in sicer vedno v notranjosti krvnih telesc: Ni jih pa našel v krvi zdravih, severnih živali. „To bi utegnil biti mikrobnapada“, je razmišljal, prenaljal pa se ni. Prej je bilo treba preiskati kri stoterih krav, bolnih in zdravih, nešteto krvnih telesc je moral pregledati, preden je prišel do gostosti.

Velikani v boju s pritlikavci

(Nadaljevanje.)

Smith je napel ušesa. „Farmerji mislijo tako, kmetje, katerih črede so ogrožene in ki imajo priliko bolezen vsak dan opazovati?“

Čeprav je bil Smith mestni otrok, je ljubil vonj pokošene trave in rjave grude nanovo zoranega polja. Redke besede kakega kmeta o žetvi ali vremenu so po njegovem mnenju izražale modrost, ki je resnici tako blizu, kakor ji je le mogoče blizu priti. Ti možje sicer niso ničesar vedeli o čudovitem jeziku matematike in o mikroskopu niso vedeli, kaj je; prav tako niso poznali tabel in epruvet. Smith je vse to poznal, pa kljub tej učenosti ni zamenjal lepih poslopij institutov in kompliciranih aparatov z jasnimi mišljenjem. Nezaupen je bil do vsega, kar je v knjigah bral ali videl v laboratoriju. Čutil je, da ima lahko najbolj neumni kmečki tepček prav, ko vzame svojo okorno pipo iz ust in zamrmra: „Če prosinca ni snega, ga mali traven da.“

Zato je pozorno poslušal, ko mu je Kilborne pripovedoval o „neumnem prepričanju kmetov.“ „Vsi so uverjeni, da povzročajo klopi teksaško mrzlico.“ Razmišljal je: „Ti ljudje si ne meglijo glave s fantastičnimi teorijami, cele noči bedijo in vedo, da ta strašna bolezen spreminja kri njihovih krav v vodo. Sami morajo pokopavati poginule živali. Ti preiskušeni kmetje torej trdijo vsi kot en mož: „Kjer ni klopov, ni mrzlice.“

Smith se je odločil, da bo ledil namigu farmerjev. Hotel je bolezen opazovati prav od blizu, kot jo opazujejo oni. Bila bi to nova vrsta lova na mikrobo: slediti naravi in ji staviti majhne, neopazne zanjke. Prišlo je poletje 1889, dnevi so postali vroči. V preteklem letu so kmetje bridko tožili zaradi izgub. Nujno potrebno je bilo nekaj ukreniti, vlada je to jasno videla. Poljedeljsko ministerstvo je stavilo v proračun velike vsote in ravnatelj dr. Salmon je ukazal, naj se z delom prične. Na srečo je imel o eksperimentiranju malo pojma, tako Smithovih načrtov ni mogel ovirati.

Smith si je sedaj s pomočjo Kilborne zgradil poseben laboratorij, ki ni imel druge strehe, kot žareče nebo, niti sten razen plotov, ki so razmejavali pet ali šest prašnih pašnikov.

27. junia 1889. je z ladjo prišlo sedem mršavih pa zdravih krav z najbolj mrzlične, južne pokrajine Karoline. Vsaka od teh krav je nosila na tisoče klopov različne velikosti. Nekatere je bilo mogoče opaziti komaj s povečalom, med njimi pa so bili vzorci po centimetru dolgih samic, ki so se bile nasrkale krvi svojih gostiteljic.

V zanesljivo ogrado št. 1 sta Smith in Kilborne postavila štiri take s klopi obložene krave z juga in k njim šest zdravih krav s severa. Prav kmalu bodo tudi severne imele klope na sebi; z mrzlico se niso še srečale, so torej zanjo dovzetne. Sedaj pa, poskusimo majhno zvijačo, da vidimo, ali morda ne dolžimo klopov po krivem. „Bila

je to poteza, ki bi bila prav lahko prišla na misel vsakemu pastirju, če bi le nekoliko pomislil, poskus, ki bi se pa vsem drugim ameriškim znanstvenikom zdel vse preveč aboten, da bi ga tvegali. Smith in Kilborne sta se lotila ostalih treh krav z lastnimi rokami, da obereta z njih vse klope prav do zadnjega. Krave so bile nenavadna eksperimentatorja z repi v obraz, sonce je pripekalo s temperaturo 40 Cel. in prah, ki so ga dvigale trpinčene živali, je kot oblak ležal nad pašnikom in se s potom pomešan cedil junakoma po čelu. Pogosto so se klopi skrivali globoko v dlaki. Oni pa, ki so ležali vidni na koži, so se na vse načine skušali zagrebsti in izmuzniti izpod prstov. In kako so se držali kože! Nekatere od nasrkanke krvi odebele samice so se dale rajši zmečkati v krvavo kašo, kakor da bi popustile kožo. Gnusno delo!

Zvečer tretjega dne pa na njih le ni bilo opaziti nobenega klopa več. Pognala sta jih skupaj s štirimi zdravimi kravami s severa v ogrado št. 2. Tudi te severne krave so sprejemljive za mrzlico. Z južnimi bodo stiskale nosove, mulile bodo isto travo, pije isto vodo in brbrale po blatu svojih južnih sester, le klopa ne bodo od njih dobile nobenega. Sedaj je treba čakati da vidimo, ali so zares klopi krivi, če bodo krave v ogradi št. 1 poginile.

Julij in avgust sta bila dva meseca nestrpnega čakanja. Vlada je dala Smithu na razpolago strokovnjaka za žuželke, nekega Cooper Curtisa. Z njim je osnoval obširno raziskavo o življenju, delu in navadah klopov. Opazovala sta, kako mlada samica s šestimi nogami pleza po nogah krave navzgor, kako se zavrti v kožo živali in sesa kri, kako se levi, dobi še en par nog ter se še enkrat levi. Opazovala sta, kako se samica pari na hrbtu živine s samcem. Spusti se nato na tla in zleže tam do dvatisoč jajčec. Njen življenski tek je po dvajsetih dneh, ko je priplezala na kravo, končan: sesede se in pogine. V jajčecih pa se gode čudne stvari.

Ko je Smith končal svoje delo v podstrešni sobici, je šel ven v svoj poljski laboratorij, ki ga je nadzoroval Kilborne. Dasi je sonce žgalo se je vendar odpočil, kadarkoli je zapustil smrdečo ščurkovino pod streho. Obiskal je ogrado št. 1, da vidi ali so klopi še na kateri izmed severnih krav, ali jih morda že muči mrzlica in povešajo glave. Nato je šel v ogrado št. 2, ogledoval je južne krave in tu pa tam obral kakega kiopa, ki se je bil doslej izmaknil njegovim pozornosti. Precej je bilo dela, preden je mogel biti gotov, da je vsaka izmed treh krav popolnoma brez klopov. Da, brez ovinkov treba priznati, vroči so bili meseci do onega dne v sredi avgusta, ko so se na prvi severni kravi pojavili klopi. Kmalu zatem je začela kriviti hrbet in ni hotela več jesti. Nato so se pojavili klopi tudi na drugih: mrzlica jih je tresla, njihova kri se je spreminjala v vodo, rebra so jim izstopila, boki so upadli.

Niše gospodarstvo

Hlevski gnoj — temelj poljedelstva

Hlevski gnoj je najbolje gnojilo. Vsebuje vse najvažnejše za razvoj rastlin potrebne hranilne snovi, dušik, kalij in fosforne kisline. Razen tega ima tudi mnogo organskih snovi, ki se pri razkranjanju spremene v rodovitno prst in ki je bakterijam v zemlji potrebna za presnavljanje zemlje. Danes vemo, da ima samo brezhibno sprhnel hlevski gnoj najpovoljnije učinke na rodovitnost zemlje tako k kemičnem kot fizikalnem in biološkem pogledu. Polnovreden gnoj dobimo samo, če pravilno z njim gospodarimo od časa, ko ga zmečemo na gnojišče pa do takrat, ko ga podorjemo na njivo. Čudno je, da mnogi kmetje še danes nikakor ne vedo, kakšni so učinki hlevskega gnoja. Kot naši predniki pred tisoč leti, ko še niso poznali vseh procesov, ki se vršijo v gnoju, mnogi še danes mislijo, da je vse v redu, če spravijo gnoj iz hleva na določen prostor, kjer leži zmetan brez vsakega reda, dokler ga ne speljejo na njivo. Po vsem gnojišču nepravilno zmetan gnoj, ki leži v neporavnanih kupih, se ob soncu in vetru preveč izsuši in iz njega izhlapi veliko dušika. Ker zrak nemoteno kroži med posameznimi plastmi gnoja, se tudi dozorevanje ne more vršiti pravilno. Ob deževnem vremenu izpira gnoj voda, ki se z vseh strani steka na gnojišče. Dragocene hranilne snovi, ki so v vodi lahko raztopljive, odplavi deževnica brez koristi v cestne jarke. Vsepovsod vidimo še polno neurejenih gnojišč in neporavnanih kupov gnoja. Izgube, ki nastajajo zaradi divjega vrenja, izsuševanja in izpiranja, so neprecenljive. Kmet, ki se tako malo briga za hlevski gnoj, uničuje in takorekoč stran meče najvažnejše obratno sredstvo, s katerim more povečati svoje pridelke.

Prvi pogoj za pravilno gospodarjenje s hlevskim gnojem je pravilno urejeno gnojišče. Pri tem si ne smemo predstavljati velikih investicij. Tudi z majhnimi sredstvi lahko vsak kmet sam uredi svoje sredstvi tako, da bo odgovarjalo vsem modernim zahtevam. Najvažnejše za vsako gnojišče je nepropusten pod. Naredimo ga iz cementa ali opeke oziroma kamenja, ki ga zalijemo s cementom. Napravimo ga lahko tudi iz ilovice, ki jo dobro zbijemo, da postane popolnoma nepropustna. Dno gnojišča naj bo vsaj 10 cm vzvišeno nad ostalim okolnim terenom, da ne more deževnica ob nalivih prodirati na gnojišče in gnoj izpirati. Pravzaprav so to vse zahteve za pravilno gnojišče. Če je mogoče, obdamo gnojišče tudi z ograjo, ki jo naredimo iz cementa ali iz desk. To sicer ni neobhodno potrebno, olajša nam pa pravilno zlaganje gnoja. Kar se tiče lege gnojišča, dajemo prednost senčnim legam, severnim legam, najbolje kje za hlevom. Po možnosti zasadimo okrog gnojišča brajdo ali drevesa, ki napravijo veliko krošnjo, da je gnoj zasenčen. Če je

gnojišče tik hleva, moramo hlevski zid izolirati, da vlaga iz gnoja ne leze v stene hleva. V tem primeru mora biti tudi streha hleva oskrbljena z žlebovi, da se deževnica s strehe ne steka na gnojišče. Dno gnojišča naj ima primeren padec, da se more iz gnoja tvoreči sok iztekati v gnojnično jamo. Da se to odtekanje nemoteno vrši, zlagamo gnoj šele na lestvasto mrežo, dračje ali kaj podobnega.

Ni še vse storjeno, če imamo pravilno napravljeno gnojišče. Tudi gnoj moramo na gnojišču pravilno zlagati. Ne mečemo ga po vsem gnojišču na enkrat, ampak lepo po oddelkih. Ni potrebno, da bi bilo gnojišče predeljeno; to bi nam sicer olajšalo delo, gre pa tudi brez tega. Gnoj začnemo zlagati samo na enem delu gnojišča, skladanici dajmo pravilno obliko. Vsak dan sproti moramo gnoj dobro potlačiti, da odstranimo iz njega zrak. Bakterije, ki gnoj pravilno razkrajajo, ne potrebujejo za svoj razvoj zraka. Če pa pustimo na gnojišču gnoj narahlo zmetan in nepotlačen, nudimo najugodnejše pogoje za razvoj ravno onim bakterijam, ki niso zaželjene. Te spreminjajo dušik v amonijakove sestavine, ki izhlapevajo. V takih okoliščinah se gnoj ne more spremeniti v rodovito prsteno, se izsuši ter zgublja dušik, ki je najvažnejše hranilo za vse kulturne rastline. Gnoj skladamo na istem kupu do zaželjene višine. Ko smo dosegli višino kakih dveh metrov, pokrijemo kup pravokotne oblike z zemljo in ga pustimo, da dozori. Po približno dveh mesecih je gnoj enakomerno sprhnel; sestavljen je iz enotne mase brez večjih ostankov slame ali druge stelje, ki so jo bakterije spremenile v rodovito prst. Tak gnoj je polno-

vreden, ker vsebuje veliko rodovito prsti, veliko dušika, kalija in fosforne kisline. Ko smo z enim kupom gotovi, napravimo zraven novega in tako naprej. Za ona gospodarstva, ki nimajo več kot 5 glav živine, bosta zadostovala dva kupa, za večja gospodarstva pa napravimo 2 do 4 kupe. Kadar razvažamo gnoj na njivo, gremo zopet po vrsti. Ne bo se več dogajalo, da bi vozili skupaj z zrelim gnojem na njivo tudi popolnoma svež gnoj, kar je bilo nekaj običajno. Mnoge neuspehe v poljedelstvu moramo pripisovati ravno dejstvu, da nekateri gnojijo s popolnoma svežim hlevskim gnojem.

Tudi stelja je važna za kakovost gnoja. Zelo slab nastilj je žaganje, ker se izredno počasi razkrajajo. Posebno na težki zemlji učinkuje tak gnoj zelo slabo. Najboljši nastilj je vsekakor slama, ki jo pred uporabo primerno dolgo narežemo, da more popiti čim več gnojnice. Tudi gnoj laže zlagamo v pravilne kupa, kot če bi pustili celo slamo, dozorevanje se vrši enakomerneje, na njivi ga pa laže lepo raztresimo. Najboljši in najenakomernejši gnoj bomo dobili, če ga vozimo od vseh domačih živali na skupno gnojišče. Konjski gnoj je zelo tople, se hitro razkrajajo, prašičji gnoj pa nasprotno zelo mrzel in se počasi razkrajajo. Govelj gnoj je nekako na sredi. Tudi po sestavi se znatno razlikuje. Če ga vozimo na skupno gnojišče, imamo potem gnoj nekako srednje kakovosti.

Iz navedenega lahko vidimo, da je vsake-mu kmetu možno pravilno gospodariti s hlevskim gnojem. Potrebno mu je samo malo dobre volje in stremeljenja za napredkom. Pravilno pravi slovenski narodni rek: „Pokaži mi gnojišče in povem ti kakšen kmetovalec si!“

Mesto koruze v plodoredu

Od vseh klimatskih pogojev ceni koruza najbolj toploto. Prija ji topla zemlja in topla lega ter uspeva pod takimi pogoji posebno ugodno. Danes je sicer zaradi dolgoletnega neumornega prizadevanja strokovnjakov razvitih toliko različnih sort koruze, da jo lahko pridelujemo povsod v Evropi. Koruza zahteva tudi veliko vode, vendar pade glavna poraba vode v dobo, v kateri je navadno največ padavin. To je čas poletnega deževja (junij, julij in avgust). Predpoletno sušo koruza dobro prestane, mnogo bolj kot žitarice. To lastnost pripisujemo izredno močno razvitemu koreninskemu sistemu. Koruza nima glavne (srčne) korenine, ampak samo na vse strani močno razvite in globoko segajoče vlaknaste korenine, ki lahko črpajo vodo iz spodnjih plasti zemlje. S poskusi je bilo ugotovljeno, da predstavljajo korenine 40% vse nadzemne mase. Mnogo korenin je torej skoro pol tako velika kot vsi ostali deli koruze.

Pri povprečnem pridelku 170 q na en hektar celokupne nadzemne zelene mase ostane torej 71 q na hektar koreninskih delov v zemlji. Zaradi tega bogatega in globokega koreninja smatramo koruzo kot dober pridelavec za druge kulture.

Tudi od zahtev, ki jih stavlja koruza na zemljo, je najvažnejša toplota. Koruza uspeva kot že rečeno skoraj na vseh tleh, rajši pa ima vsekakor toplo zemljo, vseeno ali je težka ali lahka. Na mokrih in mrzlih tleh, tudi če so peščena, raste zelo počasi, zori kasno in daje nezadovoljive pridelke. Posebej moramo tu omeniti barska tla. Na teh uspevajo žitarice vedno bolj slabo in zaradi prevelike količine dušika navadno preveč polegajo. Koruza pa uspeva na barskih tleh prav dobro. Razumljivo, da mora biti zemlja že deloma v kulturnem stanju, mora biti dovolj razkrojena in osušena. Zaradi pozne slane spomladi, smemo tu sejati koruzo šele po desetem maju. Ker pa

lahko sama pripravi izborno mažo za tla. Vendar, če so tla dobro ohranjena, jih lahko samo umiješ z bencinom in dobro zdrgneš z mehкими krpami, pa se bodo vseeno svetila.

Kako bo letos z „žegnom“?

Pripravila sem nekaj izbornih receptov, na žalost pa se je prehranjevalno stanje v zadnjem času še poslabšalo, tako da si jih skoraj ne upam priobčiti.

Toda biti na Velikonočno jutro brez „kolarča“, to bi bilo le preveč žalostno. Dekleta so se morda že vso zimo veselila dneva, ko bodo „nesle k žegnu“. Te prelepe navade, ki je že odnekaj toliko pomenila našemu rodu, vključ vsemu trpljenju in pomanjkanju ne smemo opustiti, čeprav „jervas“ ne bo vseboval takšnih dobrot kot nekaj.

Morda so si nekatere od vas pritrgele od ust peščico sladkorja, „da bi bilo za velikonočne potice“, kakor so dejale vedno, kadar so morale popiti grenko kavo. Drugje so morda pridne čebelice nanosile sladke strdi toliko, da jo je ostalo nekaj tudi doma.

Morda so dobro obrodili orehi, ali je marljiva gospodinja pridelala maka. Naj bo kakorkoli, dala vam bom nekaj različnih nasvetov, ki ji hlahko poljubno uporabite. Kajzarica pa, ki morda ne poseduje drugega kakor kajzico, za ped zemlje in kravo, si bo napravila sirovo poganico, pa se bodo otroci prav tako veselili praznikov.

Velikonočne pinice.

Deni v lonček tri šestnajstine mlačnega mleka, žličko sladkorja in tri dkg kvasa ter

tudi jeseni lahko pričakujemo zgodnjo slano, so v večini primerov na mestu zgodaj zrele sorte. Kasnejša setev je na barju potrebna tudi zato, ker se barska zemlja zaradi velike količine vode spomladi počasi segreje. Koruza v začetku nekoliko zaostane v razvoju, pozneje si pa črna zemlja hitro nakopiči zadostno rezervo toplote in koruza uspeva potem toliko hitreje in bujneje. Računati moramo tudi z veliko izgubo rastlin v prvi dobi rasti. Priporoča se gostejša setev, rastline pa prerediti šele pozneje, ko ni več nevarnosti za pozebo.

Glede predkulture ne stavlja koruza nikakih posebnih zahtev. Navadno jo gojimo med žitaricami in jo večinoma smatramo kot okopavino, ki ji gojimo s hlevskim gnojem. Na zelo lahki zemlji sadimo koruzo radi po krompirju, ki je bil pogojen s hlevskim gnojem in apnom. Šele nato sledijo zopet žitarice. Tudi na težkih tleh sledi koruza lahko okopavinam. Gostiti koruzo več let zaporedoma na isti njivi ni priporočljivo zaradi raznih boleznih. Brez nevarnosti jo pa lahko sadimo na isti njivi vsako tretje ali četrto leto.

V kakšnem stanju zapusti koruzo njivo je odvisno od nege, katero smo ji posvečali v dobi rasti. Dobro negovana in gnojena zemlja s pravilno gostim nasadom koruze bo ostala po koruzi v čistem in dobrem stanju; kultura, ki pride za njo, najde njivo v prav tako ugodnem stanju kot za drugimi okopavinami.

Za koruzo moramo pripraviti globoko obdelano toda vležano zemljo, ki je na površini drobno zrahljana in ki vsebuje dovolj zimske vlage, ki je koruzi potrebna za kalitev. Posebno peščena tla so v času setve konec aprila in začetek maja čisto že suha, zaradi česar je kalitev močno otežkočena. — Njivo za koruzo je treba v vsakem primeru zorati že jeseni ali vsaj pozimi in istočasno podorati tudi hlevski gnoj. Čeprav koruzi prija globoko obdelana zemlja, moramo biti previdni, da ne pride hlevski gnoj pregloboko v zemljo, kjer se ne bi mogel razkrajati radi pomanjkanja zraka in premalo bujnega življenja bakterij. Spomladi moramo predvsem skrbeti, da s primernim obdelovanjem zadržimo v zemlji vlago, ki se je nakopičila v njej pozimi. Zaradi tega spomladi zemljo samo plitko obdelujemo. Najprej moramo njivo prevleči, da vskali plevel, ki ga potem s pravočasim in ponovnim brananjem uničimo. Pod gornjo suho in zdrobljeno plastjo mora ležati uležana in vlažna zemlja. Če vsejemo koruzo v tako pripravljeno njivo, potem lahko pričakujemo, da bo lepo in enakomerno ozelenela. Prihodnjic nadaljevanje o gnojenju, setvi in negi koruze.

pusti, da vzhaja. V skledo pa deni eno pest lepe pšenične moke. V primernem lončku vmešaj, da dobro naraste, 2 jajci, 10 dkg sladkorja, pol žlice soli in malo drobno stolčenega janeža ali korijandra. Postavi na štedilnik v vročo vodo, mešaj, da postane gorko, toda zavreti ne sme. Potem odstavi, a še mešaj in primešaj, ko je mlačno, vzhajani kvas. Vlij v moko in zamesi v testo, ko je nekoliko ugneten, mu prilij 10 dkg raztopljenega masla in ga prav dobro pogneti. Zdaj postavi na gorko in pokrij, da vzhaja. Dobro vzhajano stresi na desko, potreseno z moko, ter še enkrat dobro ugneti. Potem razreži v več enakih hlečkov, jih okroglo ugneti in deni na pločevino, da vzhajajo. Dobro vzhajane pomaži z jajcem in naredi vsakemu 3 do 5 zarez ter deni v srednje vročo peč in peci približno tričetrt do eno uro.

Sirova poganica.

Deni v lonček 4 žlice mleka, žličko sladkorja in zdrobi vanj 3 dkg kvasa. V skledo deni 1 l pšenične moke, naredi v sredi luknjo, vlij v to zmešani kvas, kateremu primešaj malo moke, potem pusti, da vzhaja. Zvrkljaj v lončku približno en četrt litra mlačnega mleka 1 rumenjaka, žlico sladkorja in žlico kuhanega ali presnega masla. Vlij to v moko h kvasu, vse skupaj rahlo zmešaj, prideni dobre pol žlice soli ter prav dobro vtepi. Postavi na topel prostor, pokrij s snažnim prtičem in pusti, da vzhaja. Medtem pa pripravi nadev: Mešaj 30 dkg otečenega sira, osminko litra smetane, 1 jajce, malo soli, 1 do 2 žlici drobtin in žlico sladkorja; vse to dobro zmešaj. Nato razvaljaj testo v prst debelo ploščo, položi jo na pomazano pločevino, ob robu pa jo obreži. Nanjo namaži pripravljene nadev, vrh tega pa napravi mrežo iz prst širokih trakov, katere si izrezala iz obrezkov. Zdaj deni poganico na toplo, da vzhaja. Dobro vzhajano speci v srednje vroči pečici. Lahko jo servirash toplo ali mrzlo.

Preprosti šarkelj.

Deni v lonček 3 žlice mleka, žličko sladkorja in 2 do 3 dkg kvasu ter pusti, da vzhaja. Medtem presej v skledo 1 l pšenične moke, vanjo vlij kvas, kateremu primešaj malo moke; pusti, da vzhaja poldrugo do dve uri. Nato razvaljaj testo, potresi ga z vinskimi jagodami ali orehi, trdo zavij, deni v pomazan model ter pusti, da vzhaja. Potem ga pomaži z mlekom, zmešanim z jajcem in peci približno pol do tričetrt uro.

Ženski kotiček

Velika noč se približuje

Pospraviti bo treba temeljito ne samo stanovanje, temveč vso hišo od podstrešja do kleti. Saj se tudi narava pripravlja za ta najlepši praznik v letu. Drevje že brsti, po sadovnjakih že svatuje čebelji roj, livade se prenavljajo in živali izgubljajo svoj zimski kožuh. Tudi mi bomo prenovili naša bivališča ter počistili poleg stanovanja še vse pritlikline, kamor ne hodimo vsak dan. Saj se je ravno v teh prostorih nabralo skozi vso zimo obilo nesnage in kako grdo je sedaj, ko posije sonce tudi v te skrite kote in najde tu vse v neredu. — Današnje življenje je že itak bedno in žalostno dovolj, zatorej naj se vsaj po snažnem in okrašenem stanovanju pozna, da prihaja Velika noč.

Snemi zavese in jih operi. Pri tem pomanjkanju mila jih moraš seveda pred pranjem dobro ostreti prahu in jih preplakniti večkrat v čisti vodi. Šele, ko si odstranila najhujšo nesnago jih nekoliko namili ali potopi v mlačno vodo, v kateri si raztopila kakšno pralno sredstvo, ter nadaljuj s pranjem. — Ravnotako zberi in operi vse prte in prtičke.

ne pa vsaj kuhinjo. Preko zime so stene morda otemnele od dima, pa tudi prah se je nabral po njih. Če pa si ne moreš dati prebeliti stanovanja, tedaj pa vsaj stene „skrtači“. V ta namen vzemi čisto krpo, ki jo ovij okrog omela ter lepo zbriši vse stene in strop. Krpo moraš seveda večkrat stepsti; ko je zamazana zamenjati.

Okna — ogledala nevest — tudi ne smejo ostati zamazana. Najprej zbriši prah s šip s suho krpo in jih nato lepo umij. Dobro je, če prideneš vodi nekoliko kisa, potem namreč muhe ne sedajo nanje. Umij tudi vsa stekla na slikah in ogledala.

Posteljnino dobro iztepi in prezrači; za praznike pa pogrni sveže perilo. Tudi sobnih cvetic ne smeš pozabiti — presadi jih v svežo prst in jim umij lončke.

Šele ko si očistila vse drugo, se loti čiščenja tal. Lesena tla dobro zdrigni s krtačo, milom in mrzlo vodo (topla voda namreč napravi tla rumena). Če nimaš mila, zdrigni tla s čistim drobnim peskom. Tla, obložena z linolejem, umij z bencinom, če tega nimaš, gre tudi s toplo vodo. Težje je vsekakor čistiti parketna tla, ker se ne dobi pašte. Katera ima še kaj čebelnega voska, si

O avtoriteti...!

Avtoriteta je beseda, ki jo pogosto slišimo, beremo in večkrat tudi izgovarjamo. Poznali smo in na žalost na lastni koži občutili avtoritarne režime. Doživljali smo čase, ko so nekateri ljudje in družabni sistemi vrednost in veljavo avtoritete usodno pretiravali. Na drugi strani pa spet vidimo pojave in gibanja, ki avtoriteti dosledno in načrtno rušijo in ji spodbikajo njen pomen. Vpričo velikega pomena avtoritete in glede na nezdrave pojave, ki se porajajo okrog avtoritete, bomo povedali o tej stvari svoje mnenje.

Beseda avtoriteta je tujega (latinskega) izvora in se mednarodno uporablja. Mnogi narodi nimajo v svojem jeziku prave besede, ki bi točno povedala isto kar beseda avtoriteta. Tudi Slovenci take točne besede nimamo. Avtoriteta pomeni, neko duševno, ali še bolj prav, duhovno vrednost in moč, ki ne črpa svoje veljave iz zunanje (snovne) sile, temveč iz notranje veličine. Ta notranja vrednost pa lahko izvira ali iz pomena nekega družabnega položaja ali pa iz človekove osebnosti. To bomo najlaže razumeli na zgledu. Učitelj v šoli je za učenca avtoriteta. On je namreč že samo s tem, da je učitelj, do učenca v takem razmerju, da pomeni za učenca nesporno notranjo veljavo. Ta duhovna moč se kajpada na zunaj pokaže s tem, da je učenec dolžan učitelja ubogati, ga poslušati in spoštovati, čeprav bi učitelj kot oseba tega ne zaslužil. Podobna, le še bolj ostro začitana je avtoriteta staršev nasproti otrokom.

Tako avtoriteto, ki jo da človeku (n. pr. učitelju, očetu in materi itd.) sam družabni položaj, se imenuje stvarna ali položajska (objektivna). Ta avtoriteta ne izvira nujno iz odlične osebnosti človeka, ki se na takem družabnem položaju nahaja, pač pa iz notranje vrednosti tistega mesta ali položaja. Kralj kake države je lahko kot človek slab, a kot kralj je vendar najvišja avtoriteta v državi. Veljava take stvarne avtoritete je utemeljena v človeški naravi. Razen tega jo čisto jasno zahteva tudi Bog in jo uči naša Cerkev.

Druga vrsta avtoritete pa izvira iz človekove osebnosti, brez posebnega ozira na njegov družabni položaj. Na vasi živi recimo človek, ki ni niti župan, niti odbornik, še mežnar ne, pa ga vaščani zaradi njegove plemenite dobrote, znanja ali vernosti in zglednega življenja splošno spoštujejo in ga priznavajo za svetovalca ali za posnemanje vrednega gospodarja in očeta. Ta človek je za ljudi avtoriteta, čeprav ni na nobenem višjem položaju. Uživa osebno (subjektivno) avtoriteto, ki izvira iz dostojanstva njegove osebe. Seveda je ponavadi tako, da človek s posebnimi osebnimi odlikami pride tudi na odlični družabni položaj. Potem je to najbolj idealno: združita se stvarna in osebna avtoriteta v eno. Toda dostikrat v življenju vprašanje avtoritete ni tako idealno rešeno. Na visokih, z veliko avtoriteto ožarjenih mestih, sedijo včasih ničvredni ljudje. Zlasti se to dogaja rado pri nedemokratsko urejenih družabnih oblikah, pa naj gre za fašistične ali pa za dru-

gačne, v bistvu nedemokratske sisteme, čeprav nosijo demokracijo vedno na jeziku.

Kaj je z avtoriteto v človeški družbi? Vprašanje je velevažno.

So družabni nauki, ki avtoriteto precenjujejo. Tu nam gre sedaj za odrasle ljudi, ne za otroke in doraščajočo mladino. To je poglavje zase, ki ga bomo obdelali prihodnjik. Kaj pravite k temu: ko sem pred več leti prepotoval po hitlerjevski Nemčiji, sem se zanimal tudi za razmerje vodilnejšega nemškega človeka do Hitlerja. Odgovor se je glasil: „Kar naš Führer odredi, izvršimo, ne da bi premislili, ali je prav ali ne. On naredi vse prav.“ Kako je naredil vse prav, vidi ves svet, nemški narod pa trdo občuti na svoji koži! Takšni odnosi do avtoritete so slepi in mislečega človeka nevredni. Dorasel človek je vendar samostojna in samosvoja oseba, ki mora do raznih življenjskih vprašanj zavzeti svoje lastno stališče. Sicer neha biti to, kar je, namreč človek (homo sapiens = človek z mišljenjem, kakor slovi latinski znanstveni izraz za človeka).

Vsa totalitaristična gibanja nalikujejo daleč čez mero nosilce vodilnih položajev in jih obkrožajo z nekaterim tajinstvenim in božanstvenim sijem. Na takem nenaravnem odnosu posameznega človeka do nositelja družabne avtoritete sloni en del moči vseh nedemokratskih družabnih oblik. Drugi del moči je oprt pa na razne tajne organizacije in na bajonete. Da je prvo in drugo slabo, se nazorno pokaže, kadar se tak sistem zruši.

Imamo pa tudi družabna gibanja, ki sleherni avtoriteti poedinega človeka s svojimi nauki na videz nasprotujejo in s tem pomen avtoritete rušijo. Vrednost in veljavo avto-

ritete priznavajo samo družbi (kolektivu). Za take nauke se rada navdušuje zlasti mladina, pri kateri je upor proti avtoriteti „starih“ nekaj — bi rekli — vsakdanjega. Kar je bilo prej, je vse zanič. Mi mladi bomo zgradili nov svet! Jasno je, da pri takšni miselnosti, če se je polastijo revolucionarni in anarhistični pokreti, vsakršna avtoriteta mora pasti. Toda to je samo prehodno in začasno. Človeška družba brez avtoritete ne more trajno shajati. Avtoriteta kolektiva je zabloda in slepilo. Dejansko je v ozadju množice vedno neka avtoriteta, ki se ji množica pokori. Prej ali slej se izkaže, da se na položaj nesporne avtoritete povzpne nek človek ali pa majhna skupina ljudi. Tak razvoj vidimo pri masovnih družabnih pokreth, kakršni je n. pr. komunizem. Po določenem času se ustali ne v diktaturo proletariata, marveč v sistem vodilne avtoritete, ki jo ima ena ali le nekaj oseb. Navidezno teoretično nasprotovanje avtoriteti poedince v dobi revolucije se pozneje praktično le sprevrže v oboževanje take avtoritete.

Sredi med obema skrajnostima je krščansko pojmovanje avtoritete. Ta nauk avtoriteto jasno prizna in zahteva tudi spoštovanje in pokorščino vsaki po postavi zakoniti avtoriteti. Prav tako štiti in visoko vrednoti osebno avtoriteto. Vendar ne dopušča nikdar oboževanja ali malikovanja človeške avtoritete. Brezkončna Avtoriteta je samo Bog. Vse drugo je omejeno. Vsak človek je po krščanskem nauku sam velika avtoriteta, ker ima neumrjočo dušo, ustvarjeno po božji podobi. Kot tak ni dolžan biti slepo pokoren nobeni svetni avtoriteti, vsaki zakoniti pa z razumom in pametjo, kakor je zapísano v njegovi naravi in vesti, pa tudi v božjem nauku. Zato veren krščanski človek nikoli ne zaide glede pojmovanja avtoritete ne v to, ne v ono skrajnost.

Nobene milosti za črnoborzijance

Socialisti za reformo zakona o zakonu in razširjenju nameravane amnestije

Finančni in proračunski odbor je nadaljeval posvetovanje o poglavju predloga zveznega zakona o „pravu“.

Poročevalec dr. Miksch (Socialistična stranka) je dejal, da bo državi primanjkovalo v prihodnjem letu še sodnikov in da se radi odstranite nacističnih elementov trenutno ne more zasesti vseh službenih mest, ki so predvidena po načrtu službenih mest.

Poslanec Fischer (KP) je kritiziral počasni tok obravnav pri ljudskih sodiščih.

Poslanec Fink (Volkspartei) je vprašal, kedaj bodo vrhovna sodišča zopet polno delovala.

Poslanec Widmayer (Socialistična stranka) je menil, da bi morala biti naloga uprave pravosodja, da se v narodü zopet izgradi občutek za pravičnost, ki se je v toku tolikih let pokvaril. Pri bodoči noveli zakona o pogodbah bi se moralo pri obsodbi nacistov ozirati na male somišljenike, če so drugače bili pošteni ljudje.

Poslanec Frisch (Volkspartei) je dal pobudo, da naj se vključi obsodbe vojaškega

sodišča, ki niso bile preklicane in katerih zakonske posledice še dalje obstojajo, istotako v amnestijo.

Poslanec Ferdinand Flossmann (Socialistična stranka) je z ozirom na številne vojne zakone (brak) omenil potrebo odgovarjajoče reforme avstrijskega zakona o zakonu. Tudi vprašanje alimentacije žene je treba urediti.

Poslanec Gföller (Socialistična stranka) je prosil ministra, da zaprosi Zaveznike za pomilostitev onih oseb, katere so obsodili radi nedovoljene posesti orožja. Posebno v alpskih deželah so obsodili mnogo oseb, ker so iz malomarnosti ali neznanja prepisov zamudili pravočasno oddati svoje orožje.

Poslanica Gabriela Proft (Socialistična stranka) se je bavila s številnimi slučajji, v katerih so za časa nacistov prisilili en zakonski del, da se izseli, ali pa so ga zaprli ali zavlekli. Ne moramo uvideti, zakaj bi morala zakonca, če hočeta sedaj zopet živeti skupaj, se še enkrat poročiti.

Zvezni minister za pravosodje dr. Gerö

je med drugim rekel: Če pravosodje še ni na višku, je treba to pred vsem pripisati dejstvu, da je doživelo popoln polom.

Uprava pravosodja je bila primorana, odpuštili največji del svojega osobja. Tako je bilo od celokupnega stanja osobja od 6735 nameščencev pravosodja, odpuščenih leta 1938 43%. Počasni potek obravnav pri ljudskih sodiščih je treba pripisati pomanjkanju osobja in postoječim tehničnim težkočam. Za odstranitev teh nedostatkov bomo podvzeli vse. Kar se tiče kaznovanja črnoborzijancev, je odgovarjajoči zakon stopil šele marca meseca t. l. v veljavo. Končno je minister obljubil, da se bo zavzel za to, da bo Zavezniški svet odobril zakon o pomislitvi in da bo odgovarjajoče želji poslanca Gföllerja interveniral pri Zaveznikih radi pomiloščenja obsojenih oseb.

Šmihel pri Pliberku

Od vseh strani poročajo v „Kroniki“, kako se pripravljajo na Veliko noč s tridnevnimi duhovnimi obnovami. Danes moremo to poročati tudi iz Šmihela. Tridnevno smo imeli od 29. do 31. marca. Gospod župnik nam je dobil zelo znanega in priljubljenega slovenskega misijonarja, ki nas je vse tri dni kar dobro krtačil. Gospodu misijonarju smo zelo hvaležni tudi za to, ker je poživil v naši cerkvi ljudsko petje in nas je naučil več novih ljudskih pesmi. Tridnevno smo zaključili v nedeljo zvečer pri Sv. Katarini. Ob šestih se je začela slovesna levitirana sveta maša z ljudskim petjem, nato je bil zaključni govor, potem pa, ko se je že popolnoma stemnilo, smo imeli po hribu okrog cerkve procesijo z lučkami. Tudi odzunaj smo cerkev lepo razsvetlili, da jo je bilo videti po vsej Podjuni. Te večerne zaključne slovesnosti, ki se je udeležilo nepričakovano veliko vernikov, Šmihelčani ne bomo kmalu pozabili. Zlasti za otroke je bilo to veliko doživetje.

Tiralica

Varnostna direkcija objavlja: V zvezi z nekim vojnim zločinom iščejo Johana Schwedlerja, bivšega vodnika čete v 4. komp., 1. Pol.-Rgt. 13, ki je star okrog 35 let, doma iz Hamburga, in bil nazadnje v nemški ujetniški kompaniji v gornji dravski dolini, odkoder je pobegnil 11. februarja 1946. Namigi, ki bi omogočili ugotoviti njegovo sedanje bivališče, naj se javijo takoj najbližjemu varnostnemu uradu.

MALI OGLASI

Kdo zamenja gramofon s ploščami za kakšenkoli predmet iste vrednosti? Ponudbe poslati na Ukovic Peter, Sv. Jakob, p. Völkerovce (Völkermarkt).

Soizvedbe:

Iščem svojo ženo Fritz Muck roj. Blaževič, ki jo pogrešam v Celju od maja 1944. Podatke prosi ing. Walter Muck, Bruck an der Mur, Bismarckstrasse 44, Forstschule.

Roman.

KRIŽ NA GORI

Ljubzenska zgodba

IVAN CANKAR

19

„En sam trenotek je bil, ko se je narahlo zazibalo zagrinjalo pred prihodnostjo in se je nejasno zasvetilo iz teme. Spogledala sta se in komaj sta se ujela pogleda, je izginila slutnja; besede, šele izgorvorjene, so bile pozabljene...“

Zasvetil se je dan na hribu; nenadoma se je razlila žarka svetloba preko neba, v hipu so se razpršile megle brez sledu in ležale so samo še v globeli, leno belo jezero, ki je hrepenelo onemoglo navzgor.

Zableščalo se jima je pred očmi, luč je bila dihnila v obraz in obraz se je nehote nasmehnil.

Mate je pogledal na Hanco. Lica so ji bila zardela, oči so bile polzatisnjene in so gledale veselo v vriskajočo neizmerno svetlobo. V rahli jutranji sapi se je tresel koder na sencih, povihravala je odvezana ruta na vratu. Takrat se je Mateju zameglilo pred očmi od velike, nerazumljive radosti. Sklonil se je in jo je objel z desnico okoli vratu in jo je poljubil na ustnice. Hanca je strepetala, temna rdečica ji je zaplala v licih...

Od fare gor se je bližal koleselj; vozil je jadno in oblak prahu se je vzdigal za njim. Voznik je pokal s bičem, na vozu je nekdo prepeval. V strmi klanec se je pomikal voz bolj počasi, konja sta se penila, bila sta s kopiti ob kamen ter se priklanjala globoko in sunkoma z debelima glavama.

Mate, ves še trepetajoč in zagorel, se je ozrl navzdol. Prijetno mu je bilo, da se je bližal voz in da je mogel izpregovoriti.

„Glej, Tone, amerikanec!“

Na vozu je slonel udobno debel, rdeč fant. Malomarno je visela roka navzdol in je držala viržinko; zlat prstan se je svetil v solncu. Po telovniku se je vila od desnega do levega žepa težka srebrna verižica. Obraz se je svetil kakor z mastjo namazan; gledal je veselo in bahato, mali brki so bili prešerno navihani.

„Čigav pa je ta par?“ je zaklical z voza.

„Kaj nisi ti mežnarjeva?“

Konja sta stopala korakoma in sta pohrskavala.

„Pozdravljen, Tone! Kako da prihajaš?“

„Glej ga, Mateja, kako je zrasel! Ne bi te poznal! ... Pogledat sem prišel, če ste še vsi živi tam doli ... Prokletu, Hanca, kako si se naredila! ... No, saj se še kaj vidimo — poženi, Martin!“

Malomarno se je doteknil klobuka, Martin je švrknil po konjih in voz je zdrdral na oni strani v dolino.

Mate se je zamislil, kakor utrujenost ga je obšla, sam ni vedel zakaj.

„Zdaj pa se vrnem tudi jaz, Hanca ... Že je pogledalo solnce izza gore ... čas bo!“

Tudi Hanci ni bilo prijeto pri srcu, ko je gledala za vozom, ki je sunkoma drvel po

klanecu, prikazoval se na ovinkih in izgubljal.

„Kako se je vrnil bogat in vesel!“ je pomislil Mate. „Tako kakor sem mislil jaz časih, da bi se vrnil s častjo in slavo!“

Podala sta si roke.

„Kjerkoli boš, Mate, sporoči mi, kako se ti godi, da ne bom v skrbeh zate...“

In nenadoma ji je prišla misel, tako lepa in otroška, da se je nasmehnila sama.

„Na takem papirju mi piši, ki je z zlatom obrobljen in ki lepo diši ... Tako bom mislila, da me imaš rad...“

„Pisal bom!“ se je nasmehnil Mate. Nasmehnil se je, ali ni mu bilo lahko pri srcu. Čutil je komaj zavedno, da se ne poslavlja samo od Hance, male, otroške — da se poslavlja ob tej uri od nečesa, lepega, za zmerom izginolega ... Lepa je pot, v čudovite višave se spenja; toda glej: noga, ki je hodila že tako veselo, se je nenadoma ustavila, oči so se orosile in so se ozrle v dolino ... Tih je tam, tiho, mirno ...

„Zbogom, Mate — morda se še vidiva kdaj...“

Vsa mirna je bila in čiste so bile njene oči: tako globoko je bila skrita žalost.

„Zaupaj name; pisal ti bom in povrnem se kmalu...“

Šla je, a on se ni ganil in je gledal za njo. V solncu se je svetilo njeno krilo in pisana ruta pod vratom je povihravala; stopala je v dolino in se je šele ozrla, ko je že komaj razločil njen obraz. Pozdravil je z roko, srce pa se mu je stisnilo od velike bolečine ... Ali je bila preteklost, ki se je oko zasolilo ob spominu nanjo? ... Ali

se je razširilo oko in je ugledalo tisto strmo, samotno pot, ki drži do neznanih, v nezavednosti zaželjenih ciljev in se je prestrašilo srce, strepetalo od malodušnosti?

Vrnil se je v globel s povešeno glavo in trudnimi koraki. Pred krčmo je čakal na prežen voz.

TRETJE POGAVJE.

I.

Hanca je slonela ob pragu, učitelj je stal pred njo. Smejal se je zelo naglas in tudi na razžarjenih licih se mu je poznalo, da je pil. Klobuk je imel postrani, roke je držal na hrstu in se je opiral na palico.

„Ali Vam povem, ali ne? Koliko mi daste, da Vam povem?“

Hanca se je smehljala, toda srce je ni bilo čisto mirno.

„Kakšna novica?“

Učitelj se je sklonil z životom še bliže in ji je pogledal pazljivo v obraz.

„Kaj nič ne slutite? Novica je tako imenitna, da Vam je ne dam zastonj. Od fare prihajam, pravkar sem jo zvedel, čisto sveža je še ... Poljub zanjo!“

Hanca se je okrenila, da bi stopila v vežo.

„Hej, potrpite vendar!“

Stopil je za njo na prag, pomolčal je nekoliko, nato so se mu zavile ustnice v zoprno nasmeh.

„Mate je na faril!“

Hanco je izpreletel mrz po vsem telesu; učitelj je videl, da je prebledela prav do ustnic.

(Daleč prihodnja)